

การนิเทศการศึกษาที่จัดเป็นระบบ
(พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2515)

การจัดระบบการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2494 ถึง พ.ศ. 2508 นั้น ถือว่าเป็นยุควางรากฐานของการนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นระยะที่มีหน่วยงานรับผิดชอบ ทางด้านการศึกษาในกรมต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวคือ กรมการฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา กรมวิสามัญศึกษา กรมพลศึกษา และยังมีหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านการศึกษาของเทศบาล สำหรับในช่วงระยะระหว่างปี พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2515 เป็นระยะที่การนิเทศการศึกษาในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในลักษณะที่ขยายตัวออกไป และมีความเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพการศึกษา และสภาพทางบ้านเมือง กล่าวคือในปี พ.ศ. 2509 ได้มีพระราชบัญญัติโอนโรงเรียนประถมศึกษาบางประเภทไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด¹ การโอนโรงเรียนในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินการนั้น โอนทั้งด้านการบริหารด้านธุรการ และการบริหารบุคคล โดยมีกระทรวงมหาดไทยควบคุม และส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านธุรการ กระทรวงศึกษาธิการควบคุมและส่งเสริมงานด้านวิชาการ แต่การโอนนั้นยังคงเหลือโรงเรียนประถมศึกษา เฉพาะโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการสงวนไว้เป็นโรงเรียนปรับปรุง ส่วนการศึกษาระดับอื่นยังคงอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการดังเดิม ดังนั้นในระยะนี้จึงแยกหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการจัดการศึกษาได้เป็น 3 ระดับคือ

¹ กรมการปกครอง, การจัดการศึกษาส่วนท้องถิ่น (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น 2513), หน้า 24-25.

1. สำนักนายกรัฐมนตรี จัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษา เฉพาะมหาวิทยาลัย
2. กระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การฝึกหัดครู และอุดมศึกษา เฉพาะวิทยาลัย
3. ส่วนท้องถิ่นใดแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล จัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา

จากความเปลี่ยนแปลงนี้ ความรับผิดชอบ และงานของกรมสามัญศึกษาก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย การแบ่งงานระหว่างกรมสามัญศึกษา กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นไปดังนี้คือ² องค์การบริหารส่วนจังหวัดรับผิดชอบทางด้านการปกครองโรงเรียน การเงิน และทรัพย์สินของโรงเรียน การทำงบประมาณรายได้อ และรายจ่ายของโรงเรียน การจัดสถานที่ และเครื่องใช้ในโรงเรียน การตรวจตรากิจการของโรงเรียน การทำบัญชีทุกอย่างของโรงเรียน และงานอื่นที่เกี่ยวกับการจัดการโรงเรียน ซึ่งเป็นงานด้านการบริหาร

ส่วนกรมสามัญศึกษา รับผิดชอบทางด้านวิชาการ กล่าวคือควบคุมส่งเสริมการจัดการประถมศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา รักษาและพัฒนามาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้โดยลดี และถูกต้องตามหลักวิชาในการนี้เทศการตรวจเยี่ยม การเผยแพร่วิทยาการ และการจัดตั้งศูนย์วิชาการของจังหวัด วิจัยค้นคว้าปัญหาการประถมศึกษา และเสนอแนะท้องถิ่น ทดลองและสาธิตการจัดการศึกษาตามหลักวิชา ส่งเสริมและจัดการศึกษาผู้ใหญ่ การจัดการศึกษาพิเศษ ประสานงานการจัดการศึกษาภาคบังคับ ให้คำปรึกษาการจัดการประถมศึกษาแก่ท้องถิ่น เอกชน และสถาบันที่เกี่ยวข้อง และประมวลการจัดดำเนินงานการประถมศึกษาในท้องถิ่น

²กรมสามัญศึกษา, งานของกรมสามัญศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 4-6.

และในปี พ.ศ. 2509 นี้เอง สถานะของศึกษานิเทศก์ได้เปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดตำแหน่งข้าราชการพลเรือนบางตำแหน่ง ในกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นข้าราชการครุ พ.ศ. 2509³ ตามพระราชกฤษฎีกานี้ ได้กำหนดให้ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นข้าราชการพลเรือนในกระทรวงศึกษาธิการ เป็นข้าราชการครู ซึ่งแต่เดิมมานั้น ตำแหน่งศึกษานิเทศก์เป็นตำแหน่งครู หรืออาจารย์ที่ทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ โดยมี ก.พ. รับรองตำแหน่งเท่านั้น

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกประการหนึ่งในปี พ.ศ. 2509 สถานะของศึกษานิเทศก์ ได้เปลี่ยนเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่โดยตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2509 มาตรา 5⁴ การเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้น ย่อมจะมีอำนาจที่จะเข้าตรวจสอบความเป็นไปภายในของโรงเรียนประถมศึกษาได้ ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 มาตรา 17 ดังนี้ "มาตรา 17 พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าตรวจสอบความเป็นไปในโรงเรียนประถมศึกษาได้ทุกเมื่อ และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนต้องให้ความสะดวกแก่เจ้าพนักงานในการนั้นทุกอย่าง" ⁵

ในปี พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ จัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม ใหม่ ซึ่งเริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2515 เป็นผลให้มีการยุบกรมวิสามัญ

³พระราชกฤษฎีกา กำหนดคุณดำรงตำแหน่งข้าราชการพลเรือน บางตำแหน่งในกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นข้าราชการครุ พ.ศ. 2509; ประชาศึกษา, ปีที่ 17 ฉบับที่ 9 (เมษายน, 2509), หน้า 568-571.

⁴พระราชบัญญัติประถมศึกษา(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2509; ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 83 ตอนที่ 79 (16 กันยายน, พ.ศ. 2509), หน้า 8.

⁵กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 922.

ศึกษา มารวมกับกรมสามัญศึกษา โดยใช้ชื่อว่า กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ งาน ทั้งในด้านประถมศึกษาและมัธยมศึกษา⁶

หน่วยศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเป็นการภายในกรมต่าง ๆ ไม่ได้อยู่ในระบบบริหารมาตั้งแต่เริ่มจัดตั้งศึกษานิเทศก์ เมื่อปี พ.ศ. 2495 ซึ่งมีฐานะ เป็นเพียงหน่วยงานช่วยทางด้านวิชาการตลอดมา นั้น ในปี พ.ศ. 2515 มีประกาศของคณะ ปฏิบัติ ฉบับที่ 268⁷ ได้ปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการในกรมการฝึกหัดครูเสียใหม่ ให้ เหมาะสมกับสภาพของงาน ศึกษานิเทศก์ของกรมการฝึกหัดครู จึงมีฐานะเป็นกอง หนึ่งในการกรมการฝึกหัดครู และตามประกาศของคณะปฏิบัติ ฉบับที่ 271⁸ และประกาศของ คณะปฏิวัติฉบับที่ 272⁹ ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา และศึกษานิเทศก์กรม อาชีวศึกษา ก็มีฐานะเป็นกองหนึ่งในการกรมสามัญศึกษา และกรมอาชีวศึกษาตามลำดับ ศึกษานิเทศก์จึงเป็นหน่วยงานที่อยู่ในระบบบริหารตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา

⁶ประกาศคณะปฏิบัติ ฉบับที่ 217; ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 89 ตอนที่ 145 (29 กันยายน, 2515), หน้า 17-52.

⁷ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 268; ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 89 ตอนที่ 177 (23 พฤศจิกายน, 2515), หน้า 32-33.

⁸ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 271; ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 89 ตอนที่ 177 (23 พฤศจิกายน, 2515), หน้า 38-40.

⁹ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 272; ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 89 ตอนที่ 177 (23 พฤศจิกายน, 2515), หน้า 41-43.

ในระยะระหว่างปี พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2515 การนิเทศการศึกษาในประเทศไทยได้พัฒนามาตามลำดับดังนี้

นโยบายการจัดการนิเทศการศึกษา

ในปี พ.ศ. 2509 เมื่อฐานะของศึกษานิเทศก์เปลี่ยนไปเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2509 ซึ่งมีอำนาจเข้าตรวจสอบความเป็นไปในโรงเรียนประถมศึกษาได้ทุกแห่ง และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนต้องให้ความสะดวกแก่พนักงานในการตรวจทุกอย่าง แต่นโยบายของกรมสามัญศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษานั้น ไม่ให้ใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการนิเทศการศึกษา จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า

...ในฐานะเป็นฝ่ายบริหารตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาทั้ง ๆ ที่ทำงานวิชาการ เมื่อเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ การไปตรวจตราโรงเรียนไปตรวจได้ เพราะวาทกฎหมายให้อำนาจไว้...แต่ขอให้อำนาจนี้เป็นคนหนึ่งใน staff ไม่ใช่นายก อบจ. ....¹⁰

นโยบายในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมสามัญศึกษายังคงยึดถือนโยบายเดิม แม้ว่าจะมีหน้าที่ในการตรวจตามที่กฎหมายระบุไว้ก็ตาม สมุคหมายเหตุร้ายวันของโรงเรียน บันทึกได้¹¹ แต่ก็ไม่ได้บันทึกในลักษณะใช้อำนาจแบบสั่งการ ให้บันทึกในแง่

¹⁰ เกรียง เอี่ยมสกุล, "วิวัฒนาการของศึกษานิเทศก์" บันทึกการนิเทศการศึกษา 2511 (ธนบุรี : โรงพิมพ์บรรหาร, 2512), หน้า 48.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

ของการแนะนำเพื่อเสนอครูใหญ่ และครูพิจารณาถ้าจะสั่งการให้ทำด้วยการบันทึกเสนอศึกษาธิการจังหวัด ให้สั่งการต่อไป

นโยบายของการนิเทศการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศกรรมวิสามัญศึกษาใน ปี พ.ศ. 2509 ไม่มีการกำหนดแต่มีออกมาในรูปของวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนในโรงเรียน ทั้งโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
2. เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงานของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน
3. เพื่อมุ่งผล คือพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ และส่งเสริมเอกัตภาพของเด็ก¹²

แต่เมื่อพิจารณาในลักษณะงานที่ปฏิบัติ ซึ่งกล่าวไว้ว่า¹³ ช่วยเหลือ แนะนำ โรงเรียนในด้านวิชาการ และการบริหาร เสนอแนะข้อคิดเห็นต่อกรมทางด้านวิชาการ และการบริหาร ทำหน้าที่เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายวิชาการกับฝ่ายบริการ ดำเนินการ นิเทศการศึกษา และอบรมครู ทำการวิจัย ผลิตเอกสารประกอบความรู้เกี่ยวกับการสอน และการวัดผลวิชาต่าง ๆ ผลิตอุปกรณ์การสอนตามสายวิชาช่วยแนะนำออกแบบ และปรับปรุงห้องพิเศษของโรงเรียน ดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นว่านโยบายทางด้านการนิเทศการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศกรรมวิสามัญศึกษา ยังคงถือ

¹²กรมวิสามัญศึกษา, รายงานการศึกษาประจำปี 2509 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2510), หน้า 107.

¹³เรื่องเดียวกัน. หน้า 107-108.

นโยบายที่ได้วางไว้ในปี พ.ศ. 2499 ซึ่งเป็นผลจากการประชุมศึกษานิเทศก์สังกัดกรมต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ณ วิทยาลัยหมบานจอมบึง กล่าวคือ ช่วยเหลือนิเทศโรงเรียนในสังกัด เป็นที่ปรึกษาราชการของกรมเจ้าสังกัดร่วมพิจารณาชี้แจงถึงความเหมาะสมของครูในโรงเรียนเสนอต่อกรม ช่วยอบรมครูที่ประจำทำการสอนในโรงเรียน เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหาร กับฝ่ายวิชาการแต่ไม่มีอำนาจสั่งการ และทำหน้าที่วิจัย ซึ่งเป็นนโยบายที่ได้ยึดถือมาจนถึงปัจจุบันนี้ แต่มีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญบางประการทางด้านนโยบาย การจัดการนิเทศการศึกษา ของหน่วยศึกษานิเทศก์บางหน่วยกล่าวคือ

ในปี พ.ศ. 2513¹⁴ การปฏิบัติงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค ทั้ง 12 ภาคการศึกษา ได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเดิมก่อนปี พ.ศ. 2513 การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค ปฏิบัติงานเช่นเดียวกับ ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดทุกประการ มีการแบ่งหมวดวิชาเช่นเดียวกัน และออกนิเทศโรงเรียนในจังหวัดต่าง ๆ ที่สังกัดอยู่ในภาค ซึ่งเป็นการปฏิบัติงาน ซ้ำซ้อนกับหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด ในปีนั้นนโยบาย ได้เปลี่ยนแปลงไปให้ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค ปฏิบัติงานทางด้านการศึกษาวิจัย ปรับปรุงการวัดผล และแนวทางการศึกษา และดำเนินงานทางด้านการศึกษาผู้ใหญ่ ในหมู่บ้านที่นิเทศศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด ไม่มีนโยบายที่จะให้ออกไปนิเทศโรงเรียนโดยตรง

นโยบายในการจัดการนิเทศการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากในระยะแรกบ้าง กล่าวคือ¹⁵ แต่เดิมเน้นเน้นทางด้านแนะนำ

¹⁴ สัมภาษณ์ อาจารย์สมาน แสงมลิ, หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, เมื่อ 17 มกราคม 2516 เวลา 08.00-09.00 น. ณ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา.

¹⁵ สัมภาษณ์ อาจารย์ ศิริภรณ์ แสงประภา, ผู้อำนวยการวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, เมื่อ 11 มกราคม 2516 เวลา 13.30-14.20 น., ณ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู.

ทางด้านวิชาการ สาธิตการสอน จัดประชุมอบรมสัมมนา แต่ในปี พ.ศ. 2514 ถึงปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนไปเน้นทางด้านงานประสานงานช่วยเหลือ และผลิตเอกสารตำราประกอบการสอน ทั้งนี้เพราะผู้ที่ทำการสอนในสถาบันฝึกหัดครู มีวุฒิสองพหุสมคัรบ แต่ขาดประสบการณ์การประชุมอบรมก็ได้ เปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการที่เคยจัดในสวนกลาง ซึ่งมีผู้เข้ารับการประชุมอบรมจากสถาบันต่าง ๆ ใดจำนวนจำกัด ไม่สามารถที่จะกลับไปปฏิบัติงานได้ภายหลังที่ได้ผ่านการประชุมอบรมไปแล้ว จึงได้เปลี่ยนแปลงนโยบายในการจัดประชุมอบรมไปจัดตามภาคการศึกษา โดยถือเอาสถาบันการศึกษาในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งเป็นศูนย์ เพื่อให้จะให้สถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ สามารถส่งอาจารย์ไปเข้ารับการอบรมเป็นจำนวนมากได้ และสามารถนำเอาความรู้อันได้รับไปปฏิบัติร่วมกัน

จะเห็นได้ว่านโยบายส่วนใหญ่ของการนิเทศการศึกษาในช่วงระยะปี พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2515 ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากนัก ยังคงยึดถือนโยบายที่กำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2499 เป็นหลักในการปฏิบัติงาน แต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงฐานะขึ้นเป็นกองในกรมต่าง ๆ ตามประกาศของคณะปฏิวัติ นโยบายของหน่วยศึกษานิเทศก์ของแต่ละกรมในอนาคตอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไป

การจัดองค์กรการบริหารการนิเทศการศึกษา

ในปี พ.ศ. 2509¹⁶ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษาได้แบ่งสายการบริหารงานออกเป็น 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายปฏิบัติ-การนิเทศ ฝ่ายนิเทศภาคศึกษา ฝ่ายสำนักงาน ฝ่ายนิเทศโรงเรียนราษฎร์ และฝ่ายโครงการวิจัย

¹⁶กรมวิสามัญศึกษา, รายงานการศึกษาประจำปี 2509, เรื่องเดิม, หน้า 108-109.

ฝ่ายปฏิบัติการนิเทศ ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์สายวิชาต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในหลัก
 สูตร ฝ่ายนิเทศภาคศึกษามีศึกษานิเทศก์ประจำภาคศึกษาเพื่อเป็นผู้ประสานงานกับผู้ตรวจ
 การศึกษาทั้ง 12 ภาค ฝ่ายสำนักงานมีหน้าที่ประจำสำนักงานเกี่ยวกับงานสารบรรณ
 การเงิน พัสดุครุภัณฑ์ ยานพาหนะ ประชาสัมพันธ์ และสวัสดิการ สำหรับฝ่ายนิเทศโรง
 เรียนราษฎร ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ สายวิชาต่าง ๆ ที่จะประสานงานกับกองโรงเรียน
 ราษฎร ฝ่ายโครงการวิจัย ทั้งสำนักงานของโครงการแต่ละโครงการขึ้นตรงต่อกรมวิสา
 มัญศึกษา ผู้ปฏิบัติงานของโครงการต่าง ๆ คือ ศึกษานิเทศก์

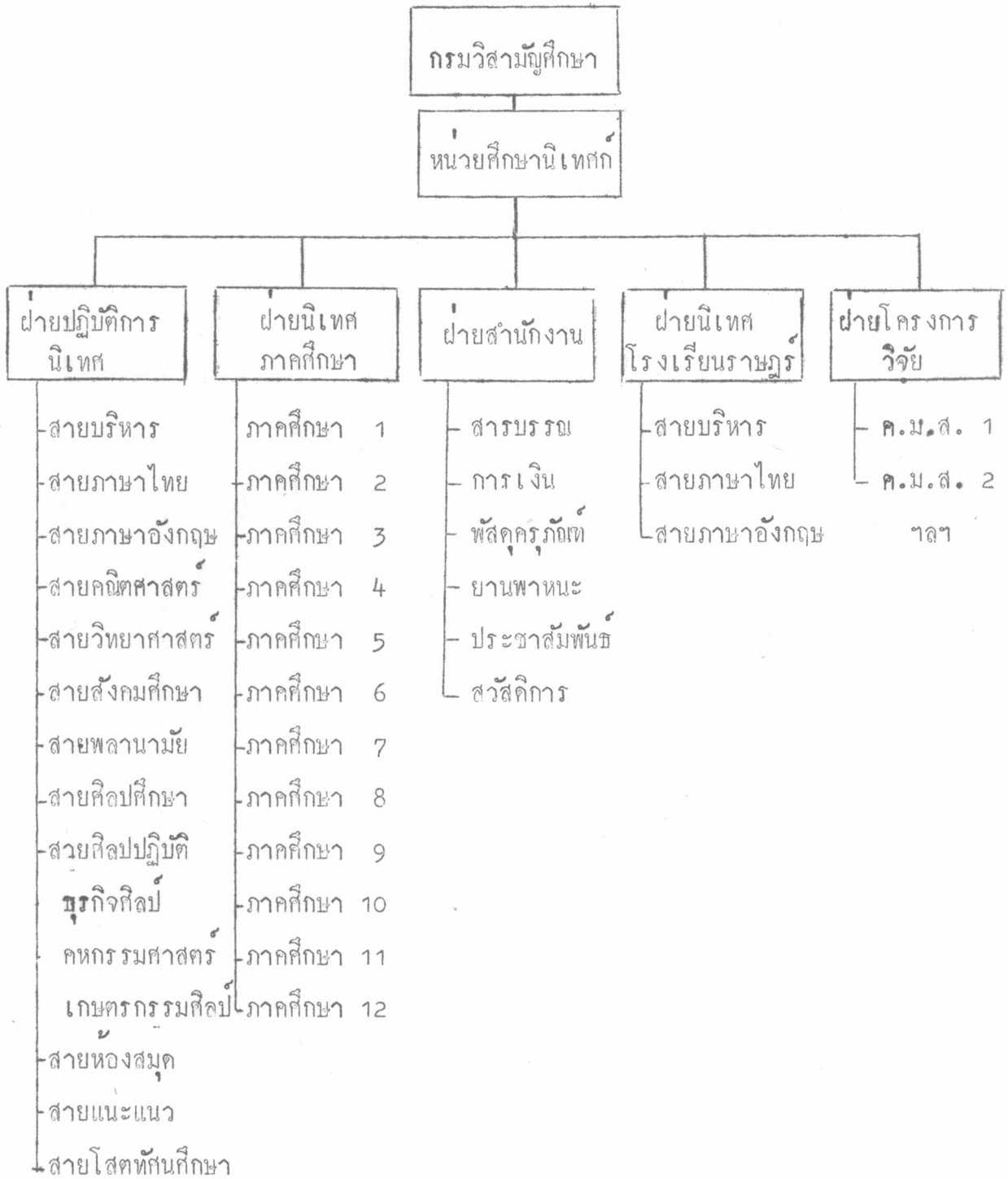
จะเห็นว่าศึกษานิเทศก์สายวิชาทั่วไป ได้ขาดหายไปเมื่อเปรียบเทียบกับการแบ่ง
 สายงานในปี พ.ศ. 2505 และได้แยกศึกษานิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนราษฎรขึ้นเป็นฝ่ายหนึ่งโดย
 เฉพาะ การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษาในปี พ.ศ. 2509 จึงมี
 ลักษณะดังแผนผังที่ 11

หน้าที่ของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษาได้กำหนดไว้ดังนี้คือ¹⁷

1. ช่วยเหลือแนะนำโรงเรียนในค่านวิชาการและการบริหารการศึกษา
2. เสนอแนะข้อคิดเห็นต่อกรมในค่านวิชาการและการบริหาร
3. ทำหน้าที่เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายวิชาการกับฝ่ายบริหาร
4. ดำเนินการนิเทศและอบรมครูโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร ทั้ง
 ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
5. ทำการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับงานของศึกษานิเทศก์
6. ผลิตเอกสารประกอบความรู้เกี่ยวกับการสอนและการวัดผลวิชาต่าง ๆ
7. ผลิตอุปกรณ์การสอนตามสายวิชา

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษา พ.ศ. 2509

8. ช่วยแนะนำการออกแบบ และการปรับปรุงห้องพิเศษของโรงเรียน
9. ดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ที่กรมมอบหมายให้ทำ
10. ทำงานด้านวิชาการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศขององค์การที่เกี่ยวข้อง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 ได้มีการเปลี่ยนแปลง การแบ่งสายงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดและภาค ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา พ.ศ. 2507 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2510¹⁸ โดยกำหนดให้ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค และจังหวัด ไม่เกินภาคและจังหวัดละ 10 คน ตามหมวดวิชาเช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2507 แต่ได้เพิ่มหมวดวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นอีก 1 หมวดวิชา โดยมีศึกษานิเทศก์รับผิดชอบ 1 คน

และในปีเดียวกันนี้เอง หน่วยงานศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู ได้เปลี่ยนชื่อฝ่ายงานของหน่วยงานศึกษานิเทศก์ของปี พ.ศ. 2508 เป็นดังนี้¹⁹ ฝ่ายปฏิบัติการนิเทศการศึกษา เป็นฝ่ายงานสนาม ฝ่ายวิจัยและวิชาการเป็นฝ่ายวิจัยและหลักสูตร และฝ่ายออกแบบก่อสร้าง เป็นฝ่ายแผนผังสถานศึกษา

ในปี พ.ศ. 2512²⁰ ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้จัดระบบงานภายในหน่วยงานโดยแบ่งแผนกวิชาต่าง ๆ ออกเป็น 13 แผนกวิชา เช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2508

¹⁸ "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา พ.ศ. 2507 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2510" คู่มือนิเทศการศึกษา 2508, พิมพ์ครั้งที่สอง (พระนคร : แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 247-248.

¹⁹ กรมการฝึกหัดครู, ผลงานครบรอบ 16 ปี ของกรมการฝึกหัดครูตั้งแต่ตั้งกรม 29 กันยายน 2513 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 140.

²⁰ กรมสามัญศึกษา, รายงานประจำปี 2512 (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2513), หน้า 75-76.

แต่ได้จัดเพิ่มสายนิเทศซึ่งมีอยู่ 4 สาย ในปี พ.ศ. 2505 ออกเป็น 6 สาย ให้รับผิดชอบการนิเทศการศึกษาในส่วนภูมิภาค ระดับภาค และจังหวัด เพื่อให้ศึกษานิเทศก์ได้รับทราบการปฏิบัติงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ในส่วนภูมิภาคในความรับผิดชอบ โดยแบ่งความรับผิดชอบดังนี้

- สายที่ 1 รับผิดชอบในการนิเทศการศึกษาในภาคศึกษา 1 และ 6
- สายที่ 2 รับผิดชอบในการนิเทศการศึกษาในภาคศึกษา 2 และ 3
- สายที่ 3 รับผิดชอบในการนิเทศการศึกษาในภาคศึกษา 4 และ 5
- สายที่ 4 รับผิดชอบในการนิเทศการศึกษาในภาคศึกษา 7 และ 8
- สายที่ 5 รับผิดชอบในการนิเทศการศึกษาในภาคศึกษา 9 และ 10
- สายที่ 6 รับผิดชอบในการนิเทศการศึกษาในภาคศึกษา 11 และ 12

สำหรับสายนิเทศแต่ละสายจะมีประธานสายสาย ละ 1 คน และศึกษานิเทศก์ประจำสายซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ในแผนกวิชาต่าง ๆ เช่นเกี่ยวกับการแบ่งสายนิเทศในปี พ.ศ. 2505 สายนิเทศแต่ละสายจะปฏิบัติงานอยู่ในเขตที่รับผิดชอบอย่างน้อย 2 ปี จึงจะมีการเปลี่ยนแปลงถ้ามีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลก็จะไม่เปลี่ยนแปลงทั้งชุด จะต้องมีศึกษานิเทศก์ประจำสายวิชาเดิมอยู่ด้วย เพื่อให้การปฏิบัติงานสืบเนื่องกัน²¹

ในด้านหน่วยศึกษานิเทศก์กรมอาชีวศึกษา ในปี พ.ศ. 2512²² ได้แบ่งสายงานออกเป็น 7 ฝ่าย ตามลักษณะงานและลักษณะของวิชาในหลักสูตรคือ ส่วนวิชาสามัญและสัมพันธ์ ส่วนวิชาบริหารธุรกิจ ส่วนวิชาการอุตสาหกรรมหนัก ส่วนวิชาอุตสาหกรรมเบา

²¹ สัมภาษณ์ อาจารย์ สมาน แสงมลิ, วันเวลาเดิม.

²² กรมอาชีวศึกษา, รายงานประจำปี 2512 (พระนคร : โรงพิมพ์ส่งเสริมอาชีพ, 2513), หน้า 31.

ส่วนวิชาเกษตรกรรม ส่วนวิชาส่งเสริมการศึกษา และฝ่ายเลขานุการ โดยมีหัวหน้าส่วนวิชา และศึกษานิเทศก์ ประจำวิชาต่าง ๆ ปฏิบัติงานตามสายวิชาที่รับผิดชอบ การแบ่งสายงานนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจนถึงปี พ.ศ. 2515 การแบ่งสายงานมีลักษณะดังแผนผังที่ 12 งานในหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่จะต้องปฏิบัติคือ²³

1. ช่วยเหลือและแนะนำโรงเรียนในค่านวิชาการ
2. เสนอแนะข้อคิดเห็นแก่กรมเกี่ยวกับวิชาการและการบริหาร
3. เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายวิชาการและฝ่ายบริหารระดับกรม
4. นิเทศ และอบรมครูโรงเรียนอาชีวศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
5. ผลิตเอกสารประกอบความรู้เกี่ยวกับการสอน และการวัดผล
6. ผลิตอุปกรณ์ การสอนในสายวิชา บางวิชา และจัดทำคำราประมวลการ
สอนและคู่มือครู
7. วิจัยงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา
8. ให้ความแนะนำ ชี้แจงช่วยเหลือในเรื่องการแนะแนว การวัดผลการศึกษา
ต่าง ๆ
9. ช่วยเหลือในการปรับปรุงหลักสูตร และโครงการสำคัญของกรมอาชีวศึกษา
10. ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การสอน และหนังสือห้องสมุด
โรงเรียน
11. งานทางด้านวิชาการต่าง ๆ ที่กรมมอบหมายให้

²³ กรมอาชีวศึกษา, รายงานประจำปี 2513 (พระนคร: โรงพิมพ์ส่งเสริมอาชีพ, 2514), หน้า 56.

และในปี พ.ศ. 2512²⁴ ปีเดียวกันนี้เอง หน่วยงานพิเศษ กรมการฝึกหัดครูได้ปรับปรุง และแบ่งส่วนงานของหน่วยงานพิเศษออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคลักษณะงาน และ ภาควิชาการ ดังแผนผังที่ 13 ซึ่งเป็นการแบ่งตามสายวิชา และบอกลักษณะงานที่จะปฏิบัติ การบูรรวมสายวิชา บางสายเข้าด้วยกันคือ ภาษาไทย และสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเกษตรศาสตร์ วิชาการศึกษาและวิชาอื่น ๆ ส่วนวิชาภาษาอังกฤษนั้น แยกไว้เป็นวิชาเดี่ยวต่างหาก การจัดแบบนี้จะคำนึงถึงจำนวนศึกษานิเทศก์ในแต่ละสายวิชามากกว่าจะคำนึงถึงความสำคัญของแต่ละสายวิชา หรือลักษณะของสายวิชา ถ้าคำนึงถึงความสำคัญของแต่ละสายวิชา หรือลักษณะของสายวิชา ก็น่าจะแยกเป็นวิชา ๆ ไป หากจะมีการรวมกันก็น่าจะแบ่งเป็น 3 หมวดใหญ่ ๆ คือ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิทยาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ และหมวดวิชาการศึกษา

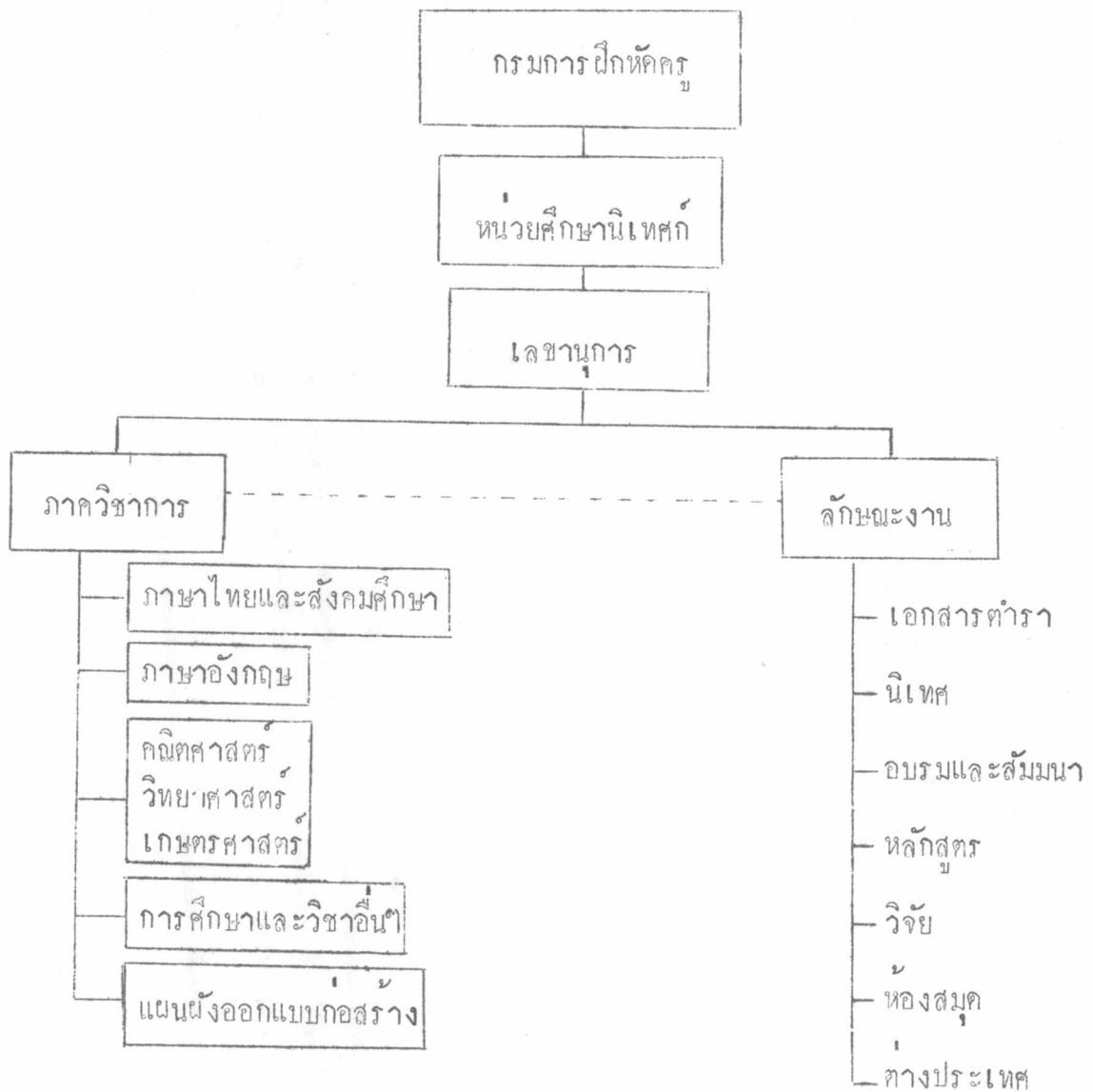
งานที่ศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครูปฏิบัติได้แก่²⁵ การนิเทศการศึกษา การจัดอบรมสัมมนาครูอาจารย์สถานฝึกหัดครู เพื่อให้ความรู้ในด้านวิชาการทันสมัยอยู่เสมอ ทำการค้นคว้าและทดลองโครงการการศึกษาต่าง ๆ ตามความประสงค์ของกรม จัดทำและปรับปรุงหลักสูตร ตลอดจนระเบียบว่าด้วยการวัดผล ดำเนินการผลิตและสนับสนุนให้ครูอาจารย์สถานฝึกหัดครู ผลิตเอกสารและตำรา ทำการวิจัยและค้นคว้าในสาขาวิชาการต่าง ๆ ให้คำแนะนำ และทำการออกแบบบูรณาการก่อสร้างอาคารประเภทต่าง ๆ ตลอดจนครุภัณฑ์ที่ใช้ในสถานฝึกหัดครู ประสานงานและเผยแพร่วิชาการของสถานฝึกหัดครู และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานวิชาการอื่น ๆ

²⁴ กรมการฝึกหัดครู, เรื่องเดิม, หน้า 141.

²⁵ หน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู (เอกสารอัครสำเนาของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู).

แผนผังที่ 13

การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2512

คัดแปลงมาจาก :- กรมการฝึกหัดครู, ผลงานครบรอบ 16 ปี ของกรมการฝึกหัดครู ตั้งแต่ตั้งกรม-29 กันยายน 2513, (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 141.

ในปี พ.ศ. 2512²⁶ หน่วยงานนิเทศกรรมวิสามัญศึกษา ได้เปลี่ยนแปลงระบบบริหารภายในหน่วยงานใหม่ โดยยึดถือวิชาที่มีในหลักสูตร เป็นเกณฑ์ ซึ่งมีทั้งหมด 17 สายวิชา มีลักษณะคล้ายกับการแบ่งสายงานในปี พ.ศ. 2508 แต่ได้เพิ่มฝ่ายศึกษานิเทศก์ส่วนภูมิภาคขึ้น 1 ฝ่าย และได้ตัดฝ่ายนิเทศโรงเรียนราษฎร์ และฝ่ายโครงการวิจัย ที่มีในปี 2509 ออกไป การแบ่งสายงานของหน่วยงานนิเทศกรรมวิสามัญศึกษา พ.ศ. 2512 จึงมีลักษณะดังแผนผังที่ 14 ซึ่งการแบ่งสายงานนี้ได้ยึดถือปฏิบัติจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2514²⁷

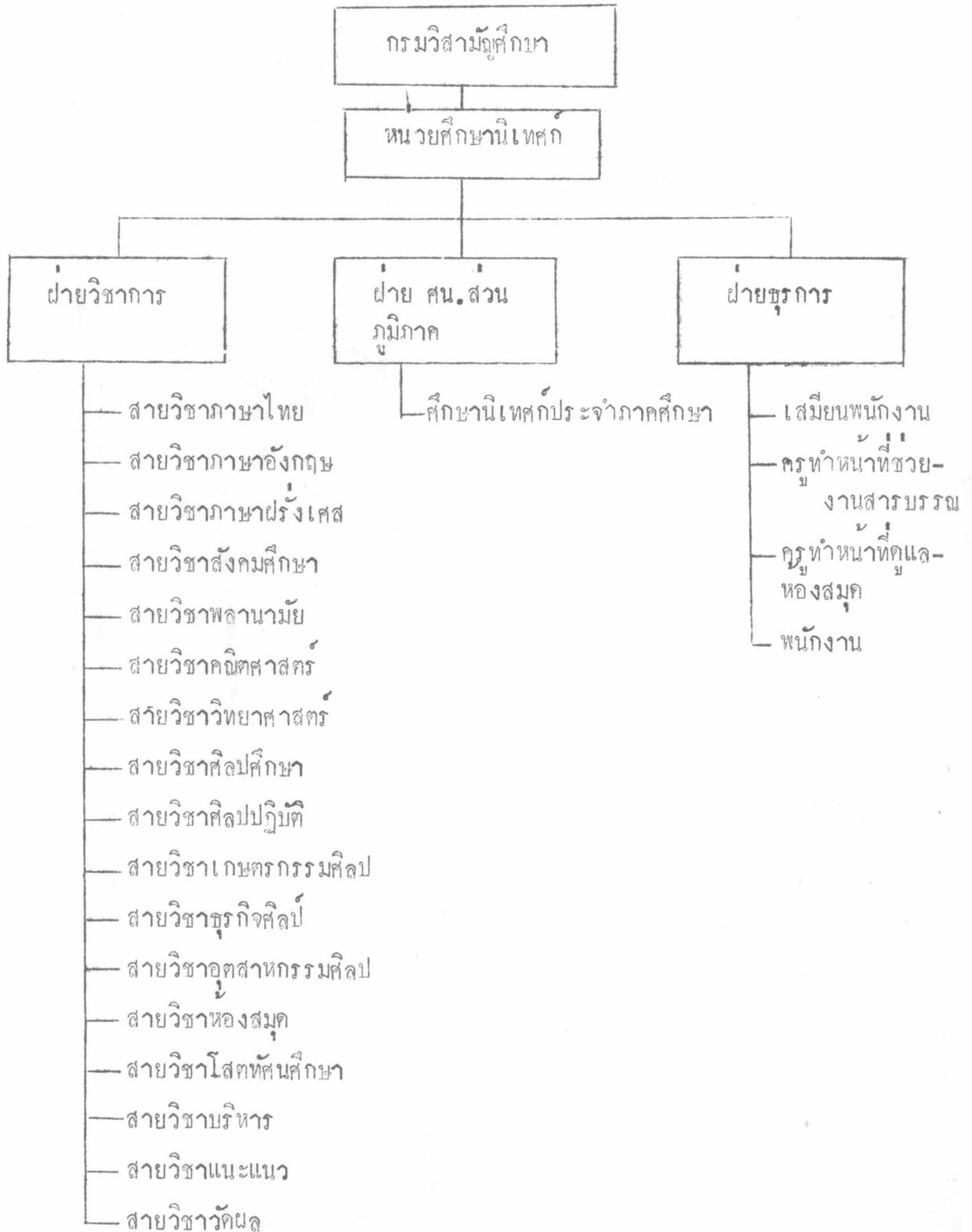
ต่อมาในปี พ.ศ. 2513 หน่วยงานนิเทศกรรมวิสามัญศึกษาได้เปลี่ยนแปลงระบบบริหารงานภายในหน่วยงานนิเทศกรรมวิสามัญศึกษาใหม่ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดระบบบริหารงานศึกษานิเทศกรรมวิสามัญศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2513²⁸ ได้กำหนดแผนกวิชา และประเภทการศึกษาในหน่วยงานนิเทศกรรมวิสามัญศึกษา โดยเพิ่มสาขาวิชาแนะแนว หอสมุด และอาคารสถานที่อีกสามแผนกวิชาจากที่มีอยู่ในปี พ.ศ. 2508 และได้เพิ่มสายนิเทศส่วนกลางขึ้นอีก 1 สาย เพื่อให้มีหน้าที่รับผิดชอบการนิเทศการศึกษาโรงเรียนในส่วนกลางที่สังกัดกรมวิสามัญศึกษา การแบ่งสายงานของหน่วยงานนิเทศกรรมวิสามัญ ปี พ.ศ. 2513 มีลักษณะดังแผนผังที่ 15 ทุกแผนกวิชาที่มีหัวหน้าแผนกวิชาเป็นผู้รับผิดชอบ สายนิเทศแต่ละสายก็มีประธานสายเป็นผู้รับผิดชอบ และได้มีการกำหนดหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชา สายนิเทศ และแผนกวิชาต่าง ๆ ไว้ด้วย

²⁶กรมวิสามัญศึกษา, รายงานการศึกษาประจำปี 2512 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513), หน้า 19-20.

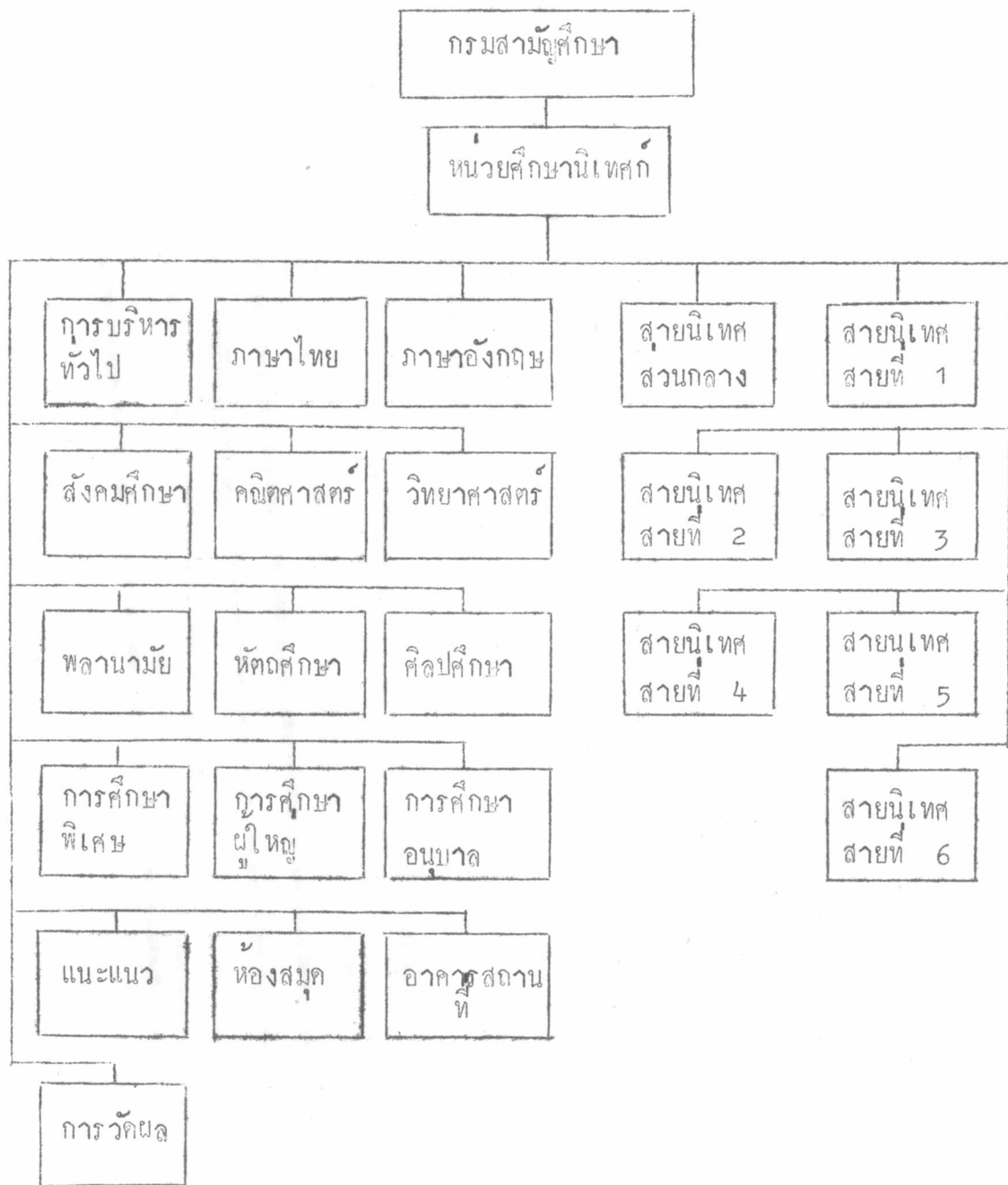
²⁷กรมวิสามัญศึกษา, รายงานการศึกษากกรมวิสามัญศึกษาประจำปี 2514 (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515), หน้า 30.

²⁸"ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดระบบบริหารงานศึกษานิเทศกรรมวิสามัญศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2513", บันทึกการนิเทศการศึกษา พ.ศ. 2514. หน่วยงานศึกษานิเทศกรรมวิสามัญศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์กฤษฎาคมภรณ์, 2513), หน้า 71-72.

การแบ่งสายงานของหน่วยงานพิเศษกรมวิสามัญศึกษา พ.ศ. 2512-2514

การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2513-2515

- หมายเหตุ :
- ทุกสาขาวิชามีหัวหน้าแผนกรับผิดชอบ
  - สายนีเทศสายที่ 1 ถึงสายที่ 6 ทั้งชั้นปี พ.ศ. 2512.

หัวหน้าแผนกวิชามีหน้าที่ควบคุม คึกขานิเทศกในแผนกวิชานั้น ๆ และหัวหน้าแผนกวิชาจะตองเขาประชุม เพื่อพิจารณา การตั้งงบประมาณประจำปี การจัดสรรเงินในภาคและจังหวัด การแต่งตั้งหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค และจังหวัด การวางโครงการปฏิบัติงานและเรื่องอื่น ๆ ตามที่หัวหน้าหน่วยจะเห็นสมควร²⁹

แผนกวิชาต่าง ๆ มีหน้าที่³⁰ ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา วิธีสอนการวัดผล ทำการทดลองและวิจัยเชิงปฏิบัติ ผลิตเอกสาร เพื่อเป็นคู่มือครู และศึกษานิเทศกเกี่ยวกับประมวลการสอน โครงการสอน หนังสืออ่านประกอบ จัดทำตัวอย่างอุปกรณ์ และแบบฝึกหัดเสริมประสบการณ์ เป็นวิทยากรในการอบรม และประชุมต่าง ๆ พิจารณานักเรียนที่จังหวัด และภาคจัดทำขึ้น ให้คำปรึกษาทางคานวิชากร และนิเทศกร และศึกษานิเทศกสำหรับฝ่ายการบริหารทั่วไปไปนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ เช่นเดียวกับแผนกวิชาอื่น ๆ แล้วยังต้องดูแลเรื่องเกี่ยวกับงานสารบรรณ การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ ควบคุมอัตรากำลัง การบรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย และดูแลเกี่ยวกับเรื่องอาคารสถานที่

สำหรับสายนิเทศสวนกลางมีหน้าที่ส่งเสริมนิเทศ และเผยแพร่การปฏิบัติงานของโรงเรียน ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับกรมและศึกษานิเทศกแผนกวิชาต่าง ๆ รวมประชุมกับครูในโรงเรียน จัดประชุมอบรมตามความต้องการของโรงเรียน ส่วนสายนิเทศ สายที่ 1 ถึงสายที่ 6 มีหน้าที่ ดูแลนิเทศและเผยแพร่การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศกฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค และจังหวัด พิจารณาแผนการปฏิบัติงานของหน่วยศึกษานิเทศกภาคและจังหวัดประสานงานระหว่างหน่วยศึกษานิเทศกและโรงเรียนในส่วนภูมิภาคกับกรม และประเมินผลการปฏิบัติงาน ของศึกษานิเทศกในส่วนภูมิภาค

²⁹ หน่วยศึกษานิเทศกกรมสามัญศึกษา, รายงานการประชุมหัวหน้าแผนกวิชาครั้งที่ 2/2514 วันที่ 12 ตุลาคม 2514 ณ ห้องประชุมกรมสามัญศึกษา.

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

และในปี พ.ศ. 2513 นี้เองได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการแบ่งสายงานในหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด³¹ โดยกำหนดให้มีศึกษานิเทศก์หมวดวิชาศิลปศึกษา 1 คน หมวดวิชาวิศัลยกรรมศึกษา 1 คน และยังได้กำหนดอัตรากำลังในหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดใหม่โดยถือเกณฑ์จำนวนโรงเรียน กล่าวคือ จังหวัดใดที่มีโรงเรียนประถมศึกษาเกิน 200 โรงเรียนขึ้นไปให้เพิ่มศึกษานิเทศก์ทั่วไปได้ 1 คน ต่อจำนวนโรงเรียนทุก 100 โรงเรียน หรือเศษที่เกินครึ่ง สาเหตุที่เปลี่ยนแปลงเพราะแต่เดิมนั้นทุกจังหวัดจะมีศึกษานิเทศก์เท่ากันหมดทุกจังหวัดไม่ว่าจังหวัดใหญ่หรือจังหวัดเล็ก จึงทำให้จังหวัดใหญ่ ๆ มีบุคลากรไม่พอที่จะปฏิบัติงานได้ทั่วถึง³² การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด มีลักษณะดังแผนผังที่ 16

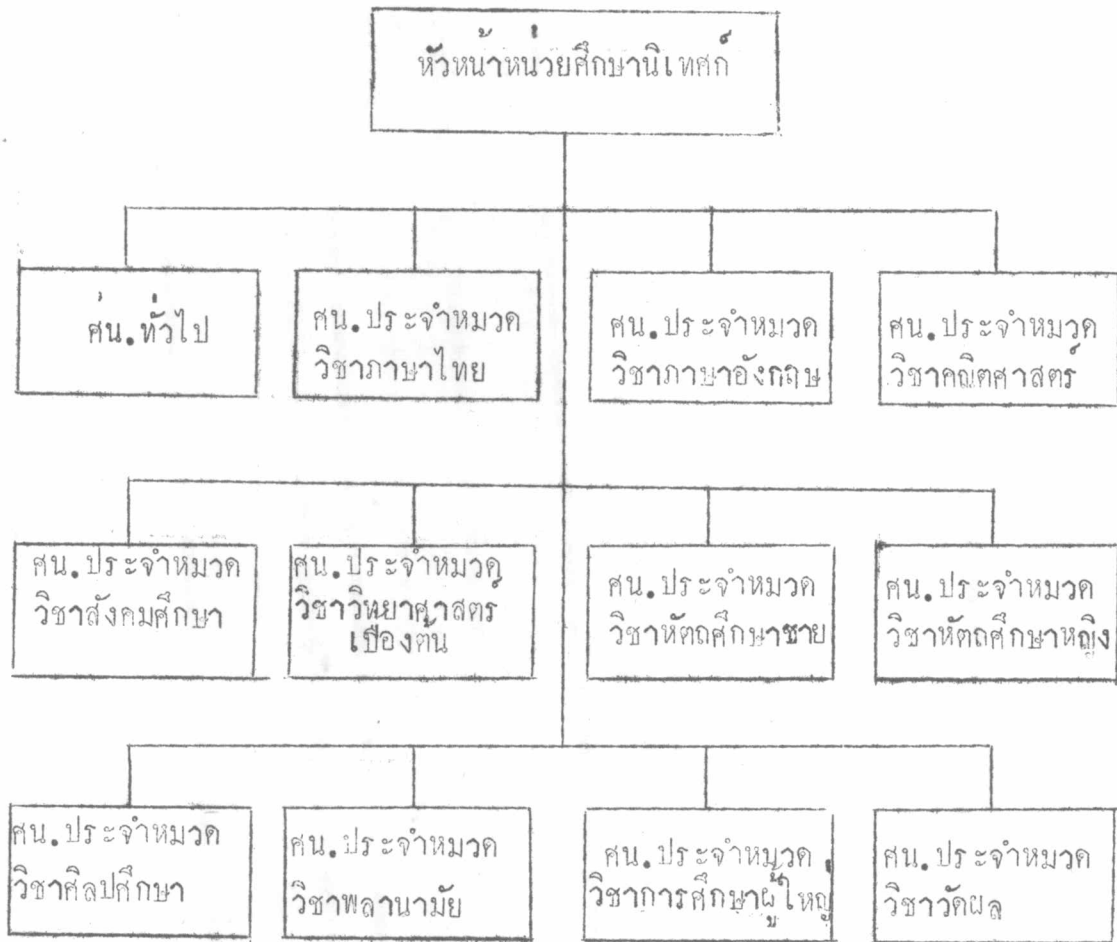
สำหรับความเปลี่ยนแปลงในหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา ประจำภาคในปี พ.ศ. 2513³³ นั้น ได้กำหนดให้ศึกษานิเทศก์ภาคส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ในภาคได้ทั่วไป และเป็นบุคคลที่ศึกษานิเทศก์จังหวัดให้ความเชื่อถือ เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน และส่งเสริมงานของจังหวัด การกำหนดหน้าที่จึงกำหนดให้ตรงกับงานที่มีอยู่ในภาคมากกว่าจัดให้ประจำวิชา กล่าวคือได้กำหนดให้มีศึกษานิเทศก์ในแต่ละภาค มีหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ศึกษานิเทศก์ทั่วไปปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการเฉพาะของภาค ศึกษานิเทศก์วิศัลและวิจัย

³¹ "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดและภาค (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2513" บันทึกการนิเทศการศึกษา พ.ศ. 2514 หน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์กฤษฎาภรณ์, 2513), หน้า 73-74.

³² สัมภาษณ์ อาจารย์สมาน แสงมณี, วันเวลาเดิม.

³³ หนังสือกรมสามัญศึกษาที่ ศช.0905/8641, ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2513, เรื่องการกำหนดอัตรากำลังของศึกษานิเทศก์ภาค.

การแบ่งสายงานของหนวยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด พ.ศ. 2513

หมายเหตุ :- - สน. = ศึกษาธิการ

- จังหวัดใดที่มีโรงเรียนประถมศึกษาเกิน 200 โรงเรียนขึ้นไปให้เพิ่มศึกษานิเทศก์ทั่วไปได้ 1 คน ต่อจำนวนโรงเรียนทุก 100 โรงเรียนหรือ เศษที่เกินครึ่ง.

ศึกษานิเทศก์แนะแนว และศึกษานิเทศก์การศึกษาผู้ใหญ่ และให้มีอัตรากำลังของแต่ละภาค ตามตารางที่ 2 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงอัตรากำลังของศึกษานิเทศก์ภาคนี้³⁴ เพราะ ก่อนปี พ.ศ. 2513 หน้าที่ของหน่วยศึกษานิเทศก์ ภาคและจังหวัดคล้ายคลึงกัน มีศึกษานิเทศก์ประจำวิชาเหมือนกัน งานจึงมีลักษณะซ้ำซ้อนกัน จึงได้เปลี่ยนแปลงโดยมีนโยบายที่จะไม่ให้ศึกษานิเทศก์ ภาคไปนิเทศโรงเรียนโดยตรง แต่ให้ไปนิเทศการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ประจำจังหวัด และมีหน้าที่ดูแลและดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ซึ่ง เห็นว่าเป็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างจังหวัดและ ภาค

ผลจากการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงได้กำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง ศึกษานิเทศก์ภาค และศึกษานิเทศก์จังหวัดใหม่ดังนี้

ศึกษานิเทศก์ส่วนกลางซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทางวิชาการ ของกรมมีหน้าที่ตรวจโรงเรียนในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย และดำเนินงานวิชาการดังต่อไปนี้

1. นิเทศโรงเรียนสังกัดส่วนกลาง กรมสามัญศึกษา
2. นิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ภาคและจังหวัด
3. จัดประชุมอบรมครูและศึกษานิเทศก์ และช่วยการอบรมของภาค จังหวัด กับหน่วยงานอื่น ๆ
4. ศึกษาคุณค่าทดลองและวิจัยเชิงปฏิบัติ เกี่ยวกับการศึกษาในหน้าที่ของ กรมสามัญศึกษา
5. ผลิต พิจารณา และเผยแพร่อุปกรณ์การสอนและเอกสารทางวิชาการ
6. ส่งเสริมชักนำ เพื่อให้เกิดความเจริญทางด้านวิชาการในหมู่ศึกษานิเทศก์ และครูโรงเรียนประถมศึกษา³⁵

³⁴ สัมภาษณ์ อาจารย์สมาน แสงมณี, วันเวลาเดิม.

³⁵ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, บันทึกการนิเทศการศึกษา พ.ศ. 2515 (พระนคร : โรงพิมพ์กฤษณปรกร, 2514), หน้า 81.

ตารางที่ 2

เกณฑ์กำหนดอัตรากำลังของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค

พ.ศ. 2513.

ภาคศึกษา ศึกษานิเทศก์ ภาคทำหน้าที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	รวม
1. หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
2. ศึกษานิเทศก์ทั่วไปปฏิบัติ งานเกี่ยวกับโครงการ เฉพาะของภาค	3	4	3	4	3	3	4	4	3	3	4	3	41
3. ศึกษานิเทศก์วิจัยและ วิจัย	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
4. ศึกษานิเทศก์แนะแนว	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
5. ศึกษานิเทศก์การศึกษา ผู้ใหญ่	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2

แหล่งที่มา :- หนังสือกรมสามัญศึกษาที่ ศษ.0905/8641 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2513
เรื่อง การกำหนดอัตรากำลังของศึกษานิเทศก์ภาค.

ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทางวิชาการของภาค
 เกี่ยวกับการประถมศึกษา มีหน้าที่ตรวจโรงเรียนในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย
 และดำเนินงานวิชาการ ดังต่อไปนี้

1. ติดตามผลงานการนิเทศการศึกษาของจังหวัดในภาค
2. ควบคุม และส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา
3. จัดการประชุมอบรมครู และศึกษานิเทศก์ในระดับภาคและให้ความช่วยเหลือในการประชุมอบรมครูในระดับจังหวัด
4. ศึกษาคนควาทดลองและวิจัยงานทางวิชาการที่เป็นปัญหาในระดับภาค
5. ผลิตและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ และอุปกรณ์การศึกษา
6. ประเมินผลการจัดการศึกษาในระดับภาคเกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษา
7. จัดทำและปรับปรุงประมวลการสอนของภาค³⁶

ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทางวิชาการของ
 จังหวัด เกี่ยวกับการศึกษามีหน้าที่ตรวจโรงเรียนในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย
 และดำเนินงานวิชาการดังนี้

1. นิเทศการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนประถม
 อื่น ๆ ในจังหวัด
2. ควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา
3. จัดประชุมอบรมครูในระดับจังหวัด และให้ความช่วยเหลือครูระดับอำเภอ
 ระดับกลุ่ม ระดับโรงเรียน และให้ความช่วยเหลือตามคำขอ
4. ผลิต และเผยแพร่เอกสารทางวิชาการที่จำเป็นภายในจังหวัด

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 82.

5. ประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด
6. ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยด้านปฏิบัติงานทางวิชาการในระดับจังหวัด
7. จัดทำและปรับปรุงการสอนของจังหวัด³⁷

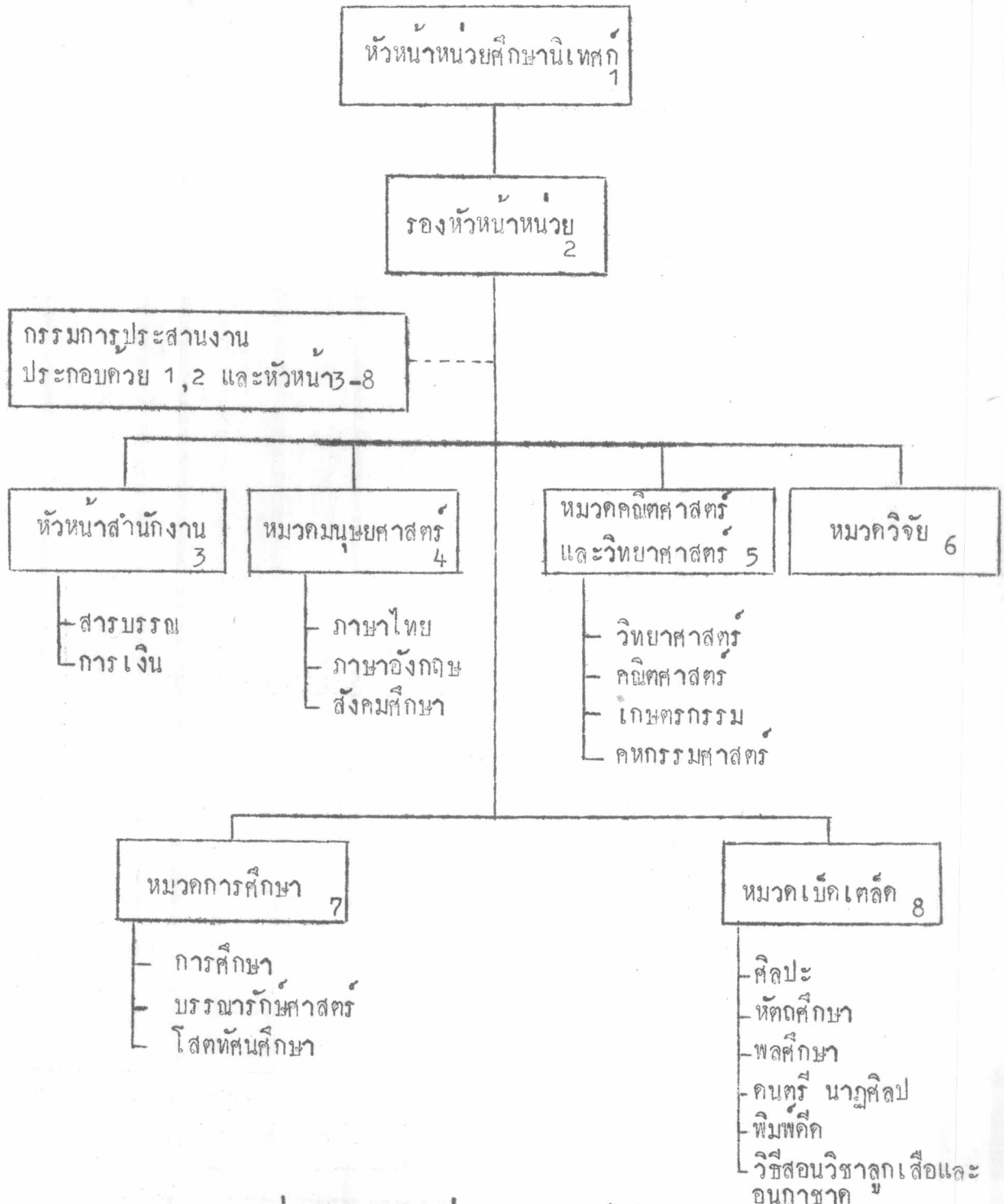
ในปี พ.ศ. 2515 หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู ได้แบ่งสายงานออกเป็น 6 ฝ่าย³⁸ คือหัวหน้าสำนักงาน หมวดวิชามนุษยศาสตร์ หมวดวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ หมวดการศึกษา หมวดเบ็ดเตล็ด หมวดวิจัย และมีกรรมการประสานงานของหน่วยควย การแบ่งสายงานภายในหน่วยศึกษานิเทศก์ของกรมฝึกหัดครูในปี พ.ศ. 2515 ดังแผนผังที่ 17 ก่อนปี พ.ศ. 2515 การแบ่งสายงานจะแบ่งตามสายวิชาที่มีในหลักสูตร สาขาที่ได้จัดแบ่งเป็นหมวดวิชา เพราะในแต่ละสายวิชามีบุคคลน้อย จึงได้นำมารวมกลุ่มกันเพื่อจะได้มีการปรึกษาและปฏิบัติงานร่วมกัน แต่ละหมวดวิชาจะมีหัวหน้าคอยควบคุมและประสานงาน หน้าที่ของแต่ละฝ่ายมีดังนี้

- หัวหน้าสำนักงาน มีหน้าที่รับผิดชอบงานสารบรรณ งานธุรการทั่วไป การเงิน การพิมพ์ และการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ คณงานการโรง
- กรรมการประสานงาน มีหน้าที่ให้คำแนะนำและปรึกษาราชการทั่วไปของหน่วย
- หมวดวิชา หัวหน้าหมวดวิชาเป็นกรรมการประสานงาน นิเทศการศึกษาในสาขาวิชาการต่าง ๆ จัดการอบรมสัมมนา ศึกษาค้นคว้าและทดลองโครงการการศึกษาต่าง ๆ

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

³⁸ การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2515, (เอกสารอัครสำเนาของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู).

การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2515

คิดแปลงมาจาก :- การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2515

(เอกสารอัครสำเนาของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู).

ผลิตและจัดหาเอกสารพิมพ์เผยแพร่ จัดทำและปรับปรุงหลักสูตรติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน ทางวิชาการต่าง ๆ

- หมวกวิจัย ทำการวิจัยในสาขาวิชาการต่างๆและรวบรวมสถิติต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการฝึกหัดครู³⁹

และในปี พ.ศ. 2515 นี้เอง กระทรวงศึกษาธิการ มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานนิเทศการศึกษา⁴⁰ ซึ่งประกอบด้วย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกรรมการ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศกรรมวิสามัญศึกษา และกรมสามัญศึกษา เป็นรองประธานกรรมการ มีหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศกรรมการฝึกหัดครู กรมอาชีวศึกษา กรมพลศึกษา ผู้อำนวยการกองวางแผนการศึกษา หัวหน้ากองกลาง ผู้แทนกรมวิชาการ ผู้แทนกองการศาสนา และผู้แทนกรมศิลปากร เป็นกรรมการ คณะกรรมการประสานงานนิเทศการศึกษานี้มีหน้าที่ วางระบบงาน ประสานงาน ศึกษาคนควาวิธีการปฏิบัติงาน ปรับปรุงงานด้านวิชาการ ประเมินผลงาน หรือคำเนิงานอื่นใดอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาของชาติ คณะกรรมการนี้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี

คณะกรรมการประสานงานนิเทศการศึกษา ที่แต่งตั้งในปี พ.ศ. 2515 มีกรรมการเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2500 ซึ่งมีเฉพาะรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกรรมการ และมีหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศกรรมต่าง ๆ เป็นกรรมการ สาเหตุที่ได้มีตัวแทนของหน่วยงานอื่นเข้ามาเป็นกรรมการด้วยนั้น ก็เพื่อจะได้อบรมงานกัน เพราะต่างก็เป็นเจ้าหน้าที่วิชาการด้วยกัน จึงควรจะได้ร่วมมือ และประสานงานกันอย่างใกล้ชิด⁴¹

³⁹ สัมภาษณ์ อาจารย์ ศีราภรณ์ แสงประภา, วันเวลาเดิม.

⁴⁰ คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ 69/2515, เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานนิเทศการศึกษา, ตั้ง ณ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2515.

⁴¹ สัมภาษณ์ อาจารย์สมาน แสงมลิ, วันเวลาเดิม.

ในปี พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 268⁴² ปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการในกรมการฝึกหัดครู ฐานะของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครูซึ่งเป็นหน่วยงานช่วย (Staff) ที่จัดตั้งขึ้นภายในก็มีฐานะเป็นกองหนึ่งในกรมการฝึกหัดครู และตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 271⁴³ และ 272⁴⁴ หน่วยศึกษานิเทศก์ของกรมสามัญศึกษา และกรมอาชีวศึกษาก็มีฐานะเป็นกองหนึ่ง แต่ก็ยังเรียกว่าหน่วยศึกษานิเทศก์

การบริหารงานบุคคล

หน่วยศึกษานิเทศก์ของกรมต่าง ๆ กล่าวคือ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู หน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา และหน่วยศึกษานิเทศก์กรมอาชีวศึกษา ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ขึ้นมา หน่วยศึกษานิเทศก์เป็นเพียงหน่วยงานช่วยของกรมต่าง ๆ ทางวิชาการซึ่งจัดตั้งขึ้นเป็นการภายในอำนาจสั่งการจึงอยู่ใต้อำนาจบัญชาของอธิบดีของแต่ละกรม มีหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นผู้รับผิดชอบการบริหารงานในหน่วยงานศึกษานิเทศก์ ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค และศึกษานิเทศก์ของกรมอื่นที่ปฏิบัติงานอยู่ที่ภาค การบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อผู้ตรวจการศึกษาระดับภาคในแต่ละภาค แต่หน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาคมีหัวหน้าหน่วยเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงานภายในหน่วย สำหรับศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดก็อยู่ภายใต้การ

⁴²"ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 268," เรื่องเดิม, หน้า 32 - 33.

⁴³"ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 271," เรื่องเดิม, หน้า 38 - 40.

⁴⁴"ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 272," เรื่องเดิม, หน้า 41 - 43.

บังคับบัญชาของศึกษาธิการจังหวัด โดยมีหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงานภายในหน่วยงาน

การคัดเลือกตัวบุคคลเพื่อให้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ในปี พ.ศ. 2513 มีการเปลี่ยนแปลงในการคัดเลือกตัวบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด เพื่อให้ได้บุคคลที่เหมาะสมมาปฏิบัติงานในหน้าที่ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาได้กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกและแนวปฏิบัติไว้ ดังนี้⁴⁵

1. การสรรหาบุคคล ให้จังหวัดขอความร่วมมือจากศึกษาธิการอำเภอและศึกษานิเทศก์ เพื่อแสวงหาบุคคลที่มีคุณสมบัติ และพื้นความรู้ครบถ้วนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ พ.ศ. 2507 จากโรงเรียนต่าง ๆ ในสังกัดกรมสามัญศึกษา และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่สมัครใจไปดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์

2. คณะกรรมการคัดเลือก เพื่อให้การคัดเลือกเป็นไปด้วยความยุติธรรม และเป็นผลดีแก่ทางราชการ จังหวัดควรตั้งคณะกรรมการคัดเลือกขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยศึกษาธิการจังหวัดเป็นประธาน และศึกษานิเทศก์อย่างน้อย 3 คน เป็นกรรมการ

3. คุณสมบัติและพื้นความรู้ ต้องเป็นข้าราชการครูซึ่งทำการสอนประจำอยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มีวุฒิสามัญสอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ 6 หรือเทียบเท่า มีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษาสาขาประถมศึกษา หรือสาขาบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ทางการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี แต่ถาเป็นผู้ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี เช่น ป.ม. หรือ พ.ม. หรือ ป.กศ.สูง หรือ อ.กศ.จะต้องมีประสบการณ์ทางการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 4 ปี ต้องได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพตรงตามตำแหน่งที่จะใช้วิชาชีพนั้น ๆ เช่น ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ประจำหมวดวิชาศิลปศึกษา พลานามัย ทัศนศึกษา ผู้สมควรได้รับ

⁴⁵หนังสือกรมสามัญศึกษาที่ ศธ. 0905/11095 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2513, เรื่อง การคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์.

คัดเลือกแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิ ป.ม.ช. , ป.กศ.สูง(พลศึกษา) และ ป.กศ.สูง(เกษตรศาสตร์) หรือ ป.ม.อ.ตามลำดับ และอายุที่ไ้ได้รับประกาศนียบัตรวิชาเฉพาะนี้ไ้ได้รับปริญญาตรีด้วยก็ยิ่งดี

และต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำงาน และมีความประพฤติเรียบร้อย นิสัยใจคอเรียบร้อย มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นที่เคารพนับถือและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและประชาชนทั่วไป

4. การคัดเลือก ให้คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ในระดับปริญญาตรีทางการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาประถมศึกษา หรือสาขาบริหารการศึกษาก่อนเป็นอันดับแรกให้พิจารณาจากรายงานการตรวจสอบคุณสมบัติ สมุดประวัติ ประวัติส่วนตัวและการทำงานของผู้สมัคร หากจำเป็นคณะกรรมการอาจเรียกผู้สมัครมาสัมภาษณ์ด้วยก็ยอมทำได้ ให้พิจารณาบุคคลที่เป็นครูสังกัดกรมสามัญศึกษาก่อนครูสังกัดอื่น ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการตัดโอนเงินก้อนไปตั้งจ่ายในตำแหน่งศึกษานิเทศก์ ถ้าบุคคลที่สมัครดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ประจำหมวดวิชาใดหลายคน และแต่ละคนมีคุณสมบัติและพื้นความรู้ที่ใกล้เคียงกัน ก็ให้พิจารณาเลือกบุคคลที่มีประสบการณ์และประวัติการทำงานดีเด่นเป็นอันดับแรก

5. การบรรจุและแต่งตั้ง กรมสามัญศึกษาจะดำเนินการสั่งบรรจุและแต่งตั้งบุคคลที่กรมสามัญศึกษาเห็นชอบ และไม่มีปัญหาในเรื่องอัตราเงินเดือนก่อน

สำหรับการคัดเลือกตัวบุคคลนี้ เมื่อจังหวัดเสนอบุคคลเพื่อขอแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาจะให้ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในสาขานิเทศที่รับผิดชอบในภาคต่าง ๆ ใดสัมภาษณ์บุคคลที่จังหวัดเสนอมาด้วย นอกจากจะพิจารณาจากรายงานที่จังหวัดเสนอมา การคัดเลือกตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาคและศึกษานิเทศก์ระดับกรม แต่เดิมมาได้ใช้วิธีการคัดเลือกจากครู เช่นเดียวกับศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 เป็นต้นมาบุคคลที่จะได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งเป็นศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาคหรือศึกษานิเทศก์ระดับกรม จะต้องเคยปฏิบัติงานในหน้าที่ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา

ศึกษาประจำจังหวัดมาก่อน⁴⁶

และในปี พ.ศ. 2514 การคัดเลือกตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่นี้เทศการศึกษ
ของเทศบาลในแผนกนี้เทศการศึกษา ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ
วางหลักเกณฑ์การคัดเลือกโดยถือเอาวุฒิเป็นเกณฑ์แต่เพียงอย่างเดียว โดยกำหนดไว้
ว่าตำแหน่งศึกษานิเทศก์จะต้องบรรจุจากบุคคลที่มีวุฒิดังนี้⁴⁷

1. ปริญญา อนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรทางวิศวกรรม
2. ปริญญา อนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรทางการศึกษา
3. ปริญญา หรืออนุปริญญาทางอักษรศาสตร์
4. ปริญญา หรืออนุปริญญาทางศิลปศาสตร์ (สาขาภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์)

การฝึกฝนอบรม ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาจัดอบรมศึกษานิเทศก์ฝ่าย
สามัญศึกษาประจำจังหวัดและภาคเป็นประจำทุกปี โดยใช้ระยะเวลา 45 วัน
หลักสูตรที่ใช้ในการอบรมประกอบด้วย⁴⁸ หมวดวิชาพื้นฐานการนิเทศ หมวดวิชาประกอบ
พื้นฐานการนิเทศ การนิเทศตามหมวดวิชา การบรรยายพิเศษเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป

⁴⁶สัมภาษณ์ อาจารย์ สมาน แสงมลิ, วันเวลาเดิม.

⁴⁷"ข้อบังคับ ก.ท.ฉบับที่ 46 (พ.ศ. 2514) ออกตามความในพระราช
กฤษฎีการะเบียบพนักงานเทศบาล พ.ศ. 2506 ว่าด้วยการกำหนดตำแหน่งที่ใช้วิชาชีพ;
ประมวลข้อบังคับ ก.ท. กฎหมาย ระเบียบการเกี่ยวกับราชการบริหารส่วนท้องถิ่น
พ.ศ. 2515 (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : โรงพิมพ์สามมิตร, 2515), หน้า 89.

⁴⁸หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, ศน.15 การประชุมอบรมศึกษานิเทศก์
จังหวัดและภาค รุ่นที่ 15 ระหว่างวันที่ 13 ธ.ค. 15 - 26 ม.ค. 16 (เอกสารอัด
สำเนา), หน้า 1.

งานภาคปฏิบัติ แผนกนิเทศการศึกษา กองการศึกษา ของเทศบาลจะได้อส่งศึกษานิเทศก์
เขาร่วมสมทบในการฝึกฝนอบรมด้วย⁴⁹

การพัฒนาบุคคลในหน่วยศึกษานิเทศก์สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งคุณวุฒิของ
ศึกษานิเทศก์ยังไม่ไคมาตรฐานเป็นส่วนมาก ทั้งนี้ เพราะเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบุคคล
ได้กำหนดวุฒิไว้ต่ำในตอนเริ่มต้นจัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดใน
ปี พ.ศ. 2500 ซึ่งกำหนดวุฒิอย่างต่ำ ป.ป. หรือเทียบเท่า และกำหนดวุฒิของศึกษา-
นิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาคไว้อย่างต่ำ ป.ม. หรือเทียบเท่าเมื่อปี พ.ศ. 2503
และการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกตัวบุคคลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย
ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญ พ.ศ. 2507 ก็กำหนดวุฒิไม่ต่ำกว่า ป.ม. หรือ ป.กศ.สูง หรือ
อนุปริญญาทางการศึกษา ด้วยเหตุดังกล่าวแล้วในปี พ.ศ. 2514⁵⁰ กรมสามัญศึกษาจึง
ได้ทำความตกลงกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ขอส่งศึกษานิเทศก์เข้าศึกษาต่อในระดับ
ปริญญาตรีโดยไม่ต้องสอบคัดเลือก ซึ่งปรากฏว่าได้คัดเลือกศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา
ประจำภาคและจังหวัดต่าง ๆ เข้าศึกษาต่อในคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10 คน วิทยาลัยวิชาการศึกษา 20 คน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 10
คน การคัดเลือกจะคัดเลือกทุกปีไป ตามจำนวนที่ได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา
ต่าง ๆ และยังอนุญาตให้บุคคลที่สามารถผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อได้เองอีกด้วย
ตามจำนวนซึ่งกำหนดเป็นปี ๆ ไป นอกจากนั้นยังได้สนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับปริญญา
โทอีกประมาณปีละ 20 คน

⁴⁹สัมภาษณ์ อาจารย์ ระพีพันธ์ อารีย์, หัวหน้าแผนกนิเทศการศึกษา
เทศบาลนครหลวงฯ เมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2516 เวลา 09.00 - 11.00 น.,
ณ สำนักงานเทศบาลนครหลวงฯ.

⁵⁰หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, บันทึกการนิเทศการศึกษา พ.ศ.
2515, เรื่องเดิม, หน้า 87.

การคัดเลือกศึกษานิเทศก์เพื่อเข้าศึกษาต่อโดยไม่ต้อง สอบคัดเลือก กรมสามัญ-
ศึกษา ได้วางเกณฑ์การคัดเลือกไว้ดังนี้ คือ⁵¹ จะต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานดี มีอาวุโส เป็น
จังหวัดที่มีศึกษานิเทศก์ซึ่งมีวุฒิระดับปริญญาตรีน้อย และเป็นจังหวัดที่ไม่มีผู้ที่ได้รับการคัดเลือก
เข้าศึกษาต่อประเภทที่ไม่ต้องสอบคัดเลือกในปีที่ผ่านมา กรมสามัญยังคำนึงถึงว่า
เมื่อคัดเลือกบุคคลมาศึกษาต่อแล้วจะต้องมีศึกษานิเทศก์เหลือพอที่จะปฏิบัติงานได้ และจะ
ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้พอที่จะศึกษาต่อได้ด้วย

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางด้านการนิเทศการศึกษาอีกประการหนึ่งก็คือ
ในปี พ.ศ. 2514 คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เปิดสอนสาขานิเทศ
การศึกษาและพัฒนาลัทธิสูตรในระดับปริญญาโทขึ้นเป็นปีแรกในแผนกวิชาบริหารการศึกษาศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก่อนปี พ.ศ. 2514 วิชาการนิเทศการศึกษาก็
ได้เปิดสอนแทรกอยู่ในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรีและปริญญา
โทบ้างแล้ว กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2496⁵² วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ได้เปิด
สอนทางด้านการบริหารการศึกษารดับปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง
แผนกคือ เพื่ออบรมและผลิตนักบริหารการศึกษา ได้กำหนดหน่วยกิตที่จะต้องเรียนไม่น้อย
กว่า 120 หน่วยกิต ปรากฏว่ามีวิชา Educational Supervision อยู่ด้วย 3
หน่วยกิต อยู่ในหมวดวิชาบังคับเฉพาะของสาขาวิชาบริหารการศึกษา⁵³ และเมื่อหลักสูตร
ได้เปลี่ยนแปลงไปในปี พ.ศ. 2500 ซึ่งใช้ถึงปี พ.ศ. 2504 ก็ยังคงมีวิชานี้อยู่ หลักสูตร

⁵¹หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, รายงานการประชุมหัวหน้าแผนกวิชา
ครั้งที่ 2/2514 เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2514 ณ ห้องประชุมกรมสามัญศึกษา.

⁵²"ประวัติวิทยาลัยวิชาการศึกษา, สัจฉิวัตน์วันสถาปนาวิทยาลัยวิชาการศึกษา
(พระนคร : ทางหุ่นสวนสามมัญนิคิบุคคลนิยมวิทยา (แผนกการพิมพ์, 2503), หน้า 10.

⁵³จีระพันธ์ พูลพัฒน์, "พัฒนาการของการบริหารการศึกษาไทย," วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย, 2514, หน้า 259 - 263.

ปี พ.ศ. 2505 และปี พ.ศ. 2508 และหลักสูตรปัจจุบันก็ยังคงมีวิชา Educational Supervision เป็นวิชาบังคับในสาขาวิชาบริหารการศึกษาในระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร แต่ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งและส่วนน้อยเท่านั้น เพราะวิชาส่วนใหญ่เน้นหนักทางด้านวิชาการบริหารการศึกษาเพื่อผลิตผู้บริหารการศึกษาเท่านั้น

เกี่ยวกับการพัฒนาการทางด้านการนิเทศการศึกษาในปี พ.ศ. 2504⁵⁴

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เปิดสอนสาขาการนิเทศและการบริหารการศึกษา (Educational Supervision and Administration) ซึ่งเป็นหลักสูตร 2 ปี ความมุ่งหมายของโครงการปริญญาครุศาสตร์หลักสูตร 2 ปี จัดให้สำหรับนิสิตซึ่งได้รับปริญญาบัตรบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาอื่นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรับรองหรือใหญ่ที่ไคผ่านปีที่ 3 ของการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามหลักสูตรที่รับรองเพียบให้ในสาขาวิชาอื่น ๆ จากสถาบันต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษาต้องการเป็นครู นักบริหารหรือศึกษานิเทศก์ นิสิตและนักศึกษาในหลักสูตรนี้ไคผ่านปริญญาตรี หรือไคผ่านการเรียนวิชาจนถึงปีที่ 3 ซึ่งถือเสมือนว่าไคเรียนวิชาเอกมาแล้ว จึงทำให้นิสิตหลักสูตร 2 ปีนี้มีเวลาเพียงพอสำหรับการเรียนทางด้านวิชาชีพ (Professional Field) นี้โดยเฉพาะมากกว่านิสิตหลักสูตร 4 ปี

นิสิตที่จะเข้าเรียนโดยเลือกสาขาวิชาการนิเทศและการบริหารการศึกษาเป็นวิชาเอก ต้องมีวุฒิเช่นเดียวกับนิสิตที่จะเข้าเรียนปริญญาครุศาสตร์หลักสูตร 2 ปี และต้องมีประสบการณ์ในด้านการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี การเข้าเรียนจะต้องผ่านการสอบคัดเลือก การเรียนจะต้องเรียนทั้งหมด 60 หน่วยกิตเป็นวิชาบังคับทั่วไป 26 หน่วยกิต วิชาบังคับของแผนก 34 หน่วยกิต วิชาบังคับของวิชาเอกสาขาการนิเทศและการบริหารการศึกษา คือ

⁵⁴ เสริมจิต ชูพิโนจ, "การสำรวจการทำงานของบัณฑิตสาขาบริหารการศึกษา; วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514, หน้า 11 - 12.

1. Elementary School Curriculum (or) Secondary School Curriculum (or) Vocation Education (or) Teacher Education	2 - 3	หน่วยกิต
2. Developmental Psychology	3	หน่วยกิต
3. Techniques of Teaching (one course selected from Elementary or Secondary Education)	2	หน่วยกิต
4. Student Teaching (or) Field work in Supervision and Administration	5 - 10	หน่วยกิต
5. Principles of School Administration	2	หน่วยกิต
6. Principles and Practices of Educational Supervision	2	หน่วยกิต
7. Legal Basic of Education in Thailand	2	หน่วยกิต
8. Educational Problems of Thailand	1	หน่วยกิต
9. Project in Educational Proctices or Substituted Courses (Should be on the graduated level)	2	หน่วยกิต
10. Electives	3 - 11	หน่วยกิต

แหล่งที่มา :- จีระพันธ์ พูลพัฒน์, "พัฒนาการของการบริหารการศึกษาไทย,"
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514, หน้า 202.

(รายละเอียดของหลักสูตร เสนอไว้ในภาคผนวก)

หลักสูตรที่ใช้เรียนนี้คงใช้แบบเดิมตลอดมา จนถึงปี พ.ศ. 2512 จึงได้ดัด
รับนิตินในสาขาวิชานี้เป็นการชั่วคราว⁵⁵ ทั้งนี้ เป็นเพราะต้องการยกระดับวิชาชีพการ
นิเทศการศึกษาให้สูงขึ้นโดยมีหลักสูตรระดับปริญญาโท และประกาศนียบัตรชั้นสูงของ
คณะบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนในปี พ.ศ. 2505 ในเรื่องการ
ฝึกงานของนิตินที่เรียนในสาขากนิเทศและการบริหารการศึกษาหลักสูตร 2 ปี นั้น
นิตินจะต้องทำการฝึกงานแทนการฝึกสอนเป็นเวลา 3 เดือน โดยส่งไปฝึกตามกรม กอง
ต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ และที่สถาบันการศึกษาอื่น ๆ ตามความเหมาะสมที่จะ
ให้ความรู้และประสบการณ์สำหรับนิติน และทุกคนจะต้องเขียนวิทยานิพนธ์⁵⁶

ในปี พ.ศ. 2505⁵⁷ คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งจัดตั้งขึ้น
เป็นทางการในปีนี้ได้เปิดสอนการศึกษาทางคานการนิเทศการศึกษารับนิตินในสาขาวิชา
บริหารการศึกษาและการนิเทศการศึกษา (Administration and Supervision)
โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อจัดการฝึกฝนอบรมทางอาชีพสำหรับผู้ที่เตรียมตัวจะเป็น
ครูใหญ่ ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ศึกษาราชการ และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา และช่วยให้มี
ความก้าวหน้าในอาชีพสาขาวิชาการบริหาร และการนิเทศการศึกษา และเพื่อพัฒนาระบบ
ของการนิเทศและการบริหารการศึกษาของไทยให้เหมาะสมโดยการวิจัยและการศึกษา
คนควา

⁵⁵ สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ เกหลง ปภาวสีทธิ, ณ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2516, เวลา 16.30 - 16.45 น.

⁵⁶ จีระพันธ์ พูลพัฒน์, เรื่องเดิม, หน้า 203.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

สำหรับผู้ที่เข้าศึกษาต่อในสาขาต่าง ๆ ของคณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะต้องมีความสัมพันธ์ ดังนี้

1. จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับศึกษาศาสตร์ในสาขาวิชาซึ่งจะเข้าศึกษาต่อหรือปริญญาศึกษาศาสตร์ในสาขาวิชาอื่นใด ซึ่งบัณฑิตวิทยาลัยจะได้ออกข้อบังคับ และผู้ที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับศึกษาศาสตร์จะต้องได้คะแนนเฉลี่ยในชั้นปริญญาตรีตามเกณฑ์ที่บัณฑิตวิทยาลัยจะได้ออกข้อบังคับไว้เป็นปี ๆ ไป และคณะกรรมการวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัยจะได้ออกพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายบุคคล โดยอาจจะจัดให้มีการทดสอบความรู้ อาจให้เขาเรียนเป็นนิสิตทดลอง หรืออาจไม่รับก็ได้

2. บัณฑิตจากสถาบันการศึกษาชั้นสูงอื่น ๆ จะต้องได้ปริญญาศึกษาศาสตร์หรือเทียบเท่าปริญญาบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในสาขาวิชาซึ่งจะเข้าศึกษาต่อ หรือในสาขาวิชาอื่นใด ซึ่งบัณฑิตวิทยาลัยจะได้ออกข้อบังคับไว้ และคณะกรรมการวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัยจะได้ออกพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายบุคคล โดยอาจให้เรียนเป็นนิสิตทดลองศึกษา หรืออาจไม่รับก็ได้⁵⁸

การเข้าศึกษาสำหรับผู้ที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับศึกษาศาสตร์ จะเข้าศึกษาต่อได้โดยผ่านการสอบสัมภาษณ์ แต่ผู้ที่ได้รับความรู้โดยที่มีคะแนน เกินกว่าที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ จะต้องผ่านการสอบคัดเลือกทั้งสอบข้อเขียนและสอบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ที่เข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาการบริหารและการนิเทศการศึกษานี้ จะต้องมีการประสบการณ์ในการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี⁵⁹ ระยะเวลาในการเรียนหลักสูตรปริญญาโทใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 2 ปีการศึกษา แต่กำหนดให้เรียนได้ถึง 5 ปีการศึกษา

สำหรับการศึกษาระดับบริหารและการนิเทศการศึกษา มีกำหนดการเรียนในชั้น การฝึกงาน และการวิจัย ประกอบกันอย่างน้อย 60 หน่วยกิต วิชาบังคับเฉพาะผู้ที่

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 204.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 205.

เรียนในสาขาวิชานี้ คือ

1. Principles and Practices in Guidance	2	หน่วยกิต
2. Principles of School Administration	2	หน่วยกิต
3. Legul Basic of Education in Thailand	2	หน่วยกิต
4. Principles and Practices of Supervision	2	หน่วยกิต
5. Field Work in School Supervision and Administration	2	หน่วยกิต
6. Curriculum Construction (either in Elementary or in Secondary)	2	หน่วยกิต
7. Seminar in Problems of Thai Education	2	หน่วยกิต
8. Social Psychology	2	หน่วยกิต
9. Thesis	12	หน่วยกิต

แหล่งที่มา: - จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ 'พัฒนาการของการบริหารการศึกษาไทย' วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษามหิดลวิทยาลัย จุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัย, 2514, หน้า 205 - 206.

(รายละเอียดของหลักสูตรเสนอไว้ในภาคผนวก)

ต่อมาได้มีการปรับปรุงหลักสูตรและได้เปลี่ยนชื่อสาขาวิชาไปคือ เรียกแผนก
วิชาบริหารการศึกษา แต่ก็ยังมีวิชา Principles of Supervision of Instruction⁶⁰
เป็นวิชาที่สัมพันธ์กับการบริหารการศึกษาซึ่งบังคับเรียนในสาขาวิชาบริหารการศึกษาระดับ
ปริญญาามหาบัณฑิต และระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 273.

สำหรับหลักสูตรที่เปิดสอนสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรในแผนก
 วิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2514 แผนกวิชา
 บริหารการศึกษาได้กำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ในการสอนและดำเนินงานของแผนกไว้
 ดังนี้

แผนกวิชาบริหารการศึกษาคือเป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่ตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมและผลิต
 ผู้บริหารการศึกษาให้แก่อสังคม จึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างสำคัญที่จะต้องสร้างผู้นำ
 ทางการศึกษาที่มีความรู้ทางวิชาการบริหารการศึกษา มีความคิดกว้างไกลและลึก มี
 บุคลิกภาพที่ดีในฐานะผู้นำทางการศึกษา ยึดมั่นในคุณธรรมและจรรยาของผู้บริหารมีความ
 รับผิดชอบต่อสังคม รู้จักวิเคราะห์บุคคลและสถานการณ์ด้วยหลักวิชาและเหตุผล มีความ
 กล้าและมั่นใจในการที่จะตัดสินใจปัญหาด้วย หลักการ ความยุติธรรม และเมตตาธรรม

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินงานของแผนกวิชาบริหารการศึกษายก
 ออกได้เป็น 3 ประการคือ

1. เพื่อฝึกอบรมบุคคลที่จะเป็นครูใหญ่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาธิการ
 ศึกษาธิการและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพบริหารและนิเทศการศึกษา และสนับสนุน
 การพัฒนาระบบบริหารการศึกษา และหลักการนิเทศการศึกษาของไทย โดยการศึกษา
 คนควาและวิจัย
3. เพื่อสนองความต้องการในค่านักกำลังคนระดับผู้บริหารประเทศไทยให้
 เพียงพอ โดยการสร้างสรรค์และเตรียมผู้นำทางการศึกษา ที่ได้รับการศึกษาอบรมอย่าง
 ดี ในวิชาการบริหารการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร⁶¹

⁶¹ แผนกวิชาบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แนะนำแผนกวิชาบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : กรุงเทพมหานครพิมพ์ 2515),
 หน้า 11-12.

สำหรับผู้ที่เข้าศึกษาในสาขาวิชานิเทศการศึกษา และพัฒนาหลักสูตรซึ่งเปิดเฉพาะระดับปริญญาโทบัณฑิตเท่านั้น จะต้องมีความสัมพันธ์ดังนี้ คือ เป็นผู้จบปริญญาตรีสาขาต่าง ๆ ที่มีประสบการณ์ หรือทำงานด้านการศึกษาไม่น้อยกว่า 3 ปี หลังจากจบปริญญาตรี และจะต้องได้คะแนนขั้นต่ำในระดับปริญญาตรีไม่น้อยกว่า 2.70 (A = 4, B = 3, C = 2, D = 1) หรือ 70% แลวแต่สถาบันของแต่ละคน⁶² วิชาที่สอบคัดเลือก⁶³ ผู้ที่จบปริญญาตรีเกียรตินิยม สอบเฉพาะวิชาสัมภาษณอย่างเดียว แต่ผู้ที่จบปริญญาตรีโดยมิได้รับเกียรตินิยม และได้คะแนนอยู่ในเกณฑ์ที่วางไว้จะต้องสอบวิชาภาษาอังกฤษ วิชาการนิเทศการศึกษา และพัฒนาหลักสูตร และวิชาสัมภาษณ

การศึกษาระดับปริญญาโทในสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรของแผนกวิชาบริหารการศึกษา แยกออกเป็น 2 ประเภทคือ⁶⁴

1. ประเภทที่ต้องทำวิทยานิพนธ์ ผู้ที่เข้าศึกษาในหลักสูตรประเภทนี้จะต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 60 หน่วยกิต คือ จะต้องเรียนวิชาในหมวดวิชาในสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร (Area of Concentration) 36 ถึง 44 หน่วยกิต และวิชาสัมพันธ์กับสาขาวิชานิเทศการศึกษา และพัฒนาหลักสูตร (Related Area) 16 ถึง 24 หน่วยกิต กล่าวคือ ถ้าเรียนหมวดวิชาในสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร 36 หน่วยกิต ก็จะต้องเรียนวิชาที่สัมพันธ์กับสาขาอีก 24 หน่วยกิต หรือในทางกลับกัน การเรียนวิชาหมวดวิชาในสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร 44 หน่วยกิต ก็จะต้องเรียนวิชาสัมพันธ์กับสาขาอีก 16 หน่วยกิต ทั้งนี้ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ 12 หน่วยกิต

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18 - 19.

ซึ่งเป็นวิชาบังคับสำหรับนิสิตประเภทนี้

2. ประเภทไม่คองทำวิทยานิพนธ์ ผู้เข้าศึกษาไม่คองทำวิทยานิพนธ์ แต่ต้องเรียนเพิ่มขึ้นให้ได้อำนาจ หน่วยกิตไม่ต่ำกว่าผู้ทำวิทยานิพนธ์ คือ 60 หน่วยกิต เป็นวิชาหมวดวิชาในสาขานิเทศการศึกษและพัฒนาหลักสูตร และวิชาที่สัมพันธ์กับสาขานิเทศการศึกษและพัฒนาหลักสูตร เชื่อมเกี่ยวกับประเภทแรก วิชาที่เรียนเพิ่มอีก 12 หน่วยกิตแทนวิทยานิพนธ์นั้น คองเป็นวิชาในสาขานิเทศการศึกษและพัฒนาหลักสูตร (Area of Concentration) และจะคองเข้าสอบรวบยอด (Comprehensive Examination) ทั้งข้อเขียนและปากเปล่า ซึ่งจัดสอบโดยคณะกรรมการที่บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย แต่งตั้งประกอบด้วยหัวหน้าแผนกวิชาเป็นประธาน และอาจารย์ประจำของแผนกวิชาบริหารการศึกษาก็ 2 ท่าน เป็นกรรมการสอบ

ผู้เข้าศึกษาจะเลือกศึกษาในหลักสูตรประเภทใดนั้นจะคองพิจารณาาร่วมกันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เรียน และคองได้รับการอนุมัติจากหัวหน้าแผนกวิชาสำหรับการลงทะเบียนวิชาเรียนในภาคหนึ่ง ๆ ผู้เรียนจะเลือกวิชาลงทะเบียนได้มากน้อยตามความต้องการและความสามารถของแต่ละคน แต่คองเรียนอย่างน้อย 6 หน่วยกิต และจะลงได้ไม่เกิน 15 หน่วยกิต การลงทะเบียนรายวิชาเรียนมากกว่า 15 หน่วยกิต แต่ไม่เกิน 18 หน่วยกิตให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าแผนกวิชา เวลาเรียนทั้งหมดไม่เกิน 5 ปี วิชาที่จัดให้เรียนในสาขาวิชาในเทศการศึกษและพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้ คือ

หมวดวิชาในสาขาวิชาในเทศการศึกษและพัฒนาหลักสูตร (Area of Concentration) 36 - 44 หน่วยกิต

เลขที่วิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต
วิชาบังคับ (Required)		
Ed - C 601	หลักการพัฒนาหลักสูตร	2
Ed - C 602	การสร้างและประเมินค่าหลักสูตร	2
Ed - C 640	หลักนิเทศการสอน	2

เลขที่วิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต
วิชาบังคับ(Required)		
Ed - C 690	สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรและการนิเทศ	1 - 3
Ed - C 695	ปฏิบัติการเกี่ยวกับการนิเทศ และพัฒนาหลักสูตร	3 - 5
Ed - C 699	วิทยานิพนธ์ปริญญาโท (เฉพาะผู้เลือกทำวิทยานิพนธ์)	12
วิชาเลือก(Electives)		
Ed - C 603	กิจกรรมของนักเรียน	2
Ed - EC 610	การสร้างหลักสูตรประถมศึกษา	2
Ed - SC 611	การสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษา	2
Ed - C 612	การอุดมศึกษาในประเทศไทย	2
Ed - C 613	หลักสูตรในวงการอุดมศึกษา	2
Ed - C 614	การฝึกหัดครูในประเทศไทย	2
Ed - C 615	หลักสูตรในวงการฝึกหัดครู	2
Ed - EC 641	การนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา	2
Ed - SC 642	การนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา	2
ED - C 643	การนิเทศการฝึกสอน	2
Ed - C 650	ทฤษฎีหลักสูตร	2
Ed - C 680	เสรีศึกษา	1 - 3
Ed - C 696	ปฏิบัติการเกี่ยวกับการสอนระดับอุดมศึกษา	3 - 5
หมวดวิชาที่สัมพันธ์กับสาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาคู่หลักสูตร (Related Area) 16 - 24 หน่วยกิต		

เลขที่วิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต
วิชาบังคับ(Required)		
Ed - F 600	ภาษาอังกฤษ	ไม่มีหน่วยกิต
Ed - F 601	มูลฐานของการศึกษาคานปรัชญา	2
Ed - F 620	มูลฐานของการศึกษาคานสังคม	2
Ed - P 600	มูลฐานของการศึกษาคานจิตวิทยา	2
Ed - R 600	สถิติประยุกต์เพื่อการศึกษา	3
Ed - R 611	การวิจัยทางการศึกษาขั้นมูลฐาน	2
Ed - R 630	การวัดและประเมินผลทางการศึกษา	2
Ed - Ad 600	การบริหารในระบบโรงเรียน	3
หรือ Ed - Ad 601	หลักบริหารการศึกษา	3

วิชาเลือก (Electives) วิชาเลือกในหมวดวิชาที่สัมพันธ์กับสาขาวิชานี้ นิสิตจะเลือกเรียนวิชาในสาขาวิชาการศึกษาอื่น ๆ และหรือวิชาในสาขาวิชาอื่นที่เปิดสอนในบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือในบัณฑิตวิทยาลัยอื่นนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้รับความเห็นชอบจากแผนกวิชาบริหารการศึกษา

แหล่งที่มา :- แผนกวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แนะนำแผนกวิชาบริหารการศึกษา (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2515), หน้า 25 - 26.

สาขาวิชานิติศาสตร์ศึกษาและพัฒนาหลักสูตร เริ่มเปิดรับนิสิตเข้าเรียนในปีการศึกษา 2514 เป็นปีแรก มีนิสิตที่สอบเข้าเรียนได้จำนวน 12 คน⁶⁵ และในปีการศึกษา

⁶⁵รายชื่อนิสิตของคณะบัณฑิตวิทยาลัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 - 2515 (เอกสารอัครสำเนาของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 11.

2515 จำนวน 9 คน ปัจจุบันนี้ยังไม่มีผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชานี้ จะสำเร็จเป็นรุ่นแรกในปี พ.ศ. 2516

นอกจากวิชาทางด้านกรณีศึกษาการศึกษาจะเปิดสอนในสาขาวิชานี้เทศการศึกษาศึกษาและพัฒนาหลักสูตรแล้ว ยังมีเปิดสอนวิชาหลักกรณีศึกษาการสอน 2 หน่วยกิต ในสาขาวิชาบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท ซึ่งจัดอยู่ในหมวดวิชาสัมพันธ์กับสาขาวิชาบริหารการศึกษา(Related Area)⁶⁷ เป็นวิชาบังคับ(Required) และมีวิชาทางการนิเทศการศึกษาอยู่ในหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงทางบริหารการศึกษา ในหมวดวิชาที่สัมพันธ์กับสาขาบริหารการศึกษา(Related Area) ประเภทวิชาบังคับ(Required) คือวิชาหลักกรณีศึกษา 2 หน่วยกิต และอยู่ในหมวดวิชาเลือก (Electives) อีก 2 วิชาที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา คือ การนิเทศการสอนในโรงเรียนประถม 2 หน่วยกิต และวิชาการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยม 2 หน่วยกิต หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงสาขาวิชาบริหารการศึกษา⁶⁸ ผู้เข้าศึกษาจะต้องเข้าเรียนในชั้นและศึกษาออกสถานศึกษา (Field Study) คิดเป็นหน่วยกิตรวมกันแล้วไม่ต่ำกว่า 30 หน่วยกิต เป็นวิชาในสาขาบริหารการศึกษา (Area of Concentration) 18 - 24 หน่วยกิต และวิชาที่สัมพันธ์กับสาขาบริหารการศึกษา (Related Area Course) อีก 6 - 12 หน่วยกิต

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

⁶⁷ แผนกวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เรื่องเดิม, หน้า 27 - 28.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

การนิเทศการศึกษาจึงเริ่มพัฒนาขึ้นเป็นวิชาชีพชั้นสูง และสถาบันการศึกษา
 ใคมองเห็นความสำคัญของวิชานิเทศศึกษามากขึ้นเพื่อต้องการผลิตผู้ที่จะไปทำงาน
 คานการนิเทศการศึกษาของประเทศให้ถูกต้องตามหลักวิชามากยิ่งขึ้น.

สรุป

การจัดระบบการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2509
 ถึงปี พ.ศ. 2515 ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ กล่าวคือในปี พ.ศ. 2509 ศึกษาธิการ
 เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 4) พ.ศ.
 2509 และในปีนี้เองตามพระราชกฤษฎีกากำหนดตำแหน่งข้าราชการพลเรือนบางตำแหน่ง
 ในกระทรวงศึกษาธิการเป็นข้าราชการครู พ.ศ. 2509 ตำแหน่งศึกษาธิการจึงเป็น
 ตำแหน่งข้าราชการครู ซึ่งแต่เดิมนั้นตำแหน่งศึกษาธิการเป็นตำแหน่งครูหรืออาจารย์
 ทำหน้าที่ศึกษาธิการโดย ก.พ.รับรองตำแหน่งเท่านั้น และในปี พ.ศ. 2515 ได้มี
 ประกาศของคณะปฏิบัติจัดตั้งกระทรวงทบวงกรมใหม่ ยุบรวมวิสามัญศึกษามารวมกับกรม
 สามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศการวิสามัญศึกษา และกรมสามัญศึกษาได้รวมเป็นหน่วย
 เดียวกัน และในปีเดียวกันนี้เองได้มีประกาศของคณะปฏิวัติปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการ
 ในกรมการฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษาและกรมอาชีวศึกษาใหม่ หน่วยศึกษานิเทศการจึงเป็น
 หน่วยงานที่อยู่ในระบบบริหาร มีฐานะเป็นกองกองหนึ่ง แต่ยังคงเรียกว่าหน่วยศึกษานิเทศการ

นโยบายในการจัดการนิเทศการศึกษา ยังคงใช้นโยบายเดิมกล่าวคือ ยังคง
 เน้นทางคานการอบรมครู เป็นที่ปรึกษาทางคานวิชาการของกรมในระดับส่วนกลาง และ
 เป็นที่ปรึกษาทางคานวิชาการของผู้ตรวจการศึกษาราค และศึกษาธิการจังหวัดในระดับ
 ภูมิภาคเป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายวิชาการ และทำการวิจัยงานทางคาน
 การศึกษาและไม่มีอำนาจในคานการบริหาร แม้ว่าศึกษาธิการจะมีอำนาจเป็นพนักงาน
 เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่จะเข้าไปตรวจสอบความเป็นไปในโรงเรียนประถมศึกษาได้ทุก
 เมื่อ ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2509 แต่นโยบายก็ยังคงให้

เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ และยึดถือนโยบายเดิมเป็นหลัก ไม่ให้ใช้อำนาจตามกฎหมายที่ระบุไว้

ในปี พ.ศ. 2513 นโยบายในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา ประจำภาคได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยไม่ให้ปฏิบัติงานในลักษณะของการแบ่งเป็นหมวดวิชา และออกนิเทศโรงเรียนโดยตรง เพราะเป็นการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกับศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด แต่ให้ปฏิบัติงานในคานาโครงการร่วมกับจังหวัด และทำการวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของภาคและจังหวัด

การจัดองค์การบริหารการนิเทศการศึกษานั้นได้แบ่งสายงานภายในหน่วยงาน โดยยึดถือวิชาตามหลักสูตรเป็นหลัก แต่ละหน่วยงานได้แบ่งออกเป็นฝ่าย หรือแผนกวิชา เพื่อให้การปฏิบัติงานคล่องตัว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ. 2509 หน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษา ได้แบ่งสายงานออกเป็น 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายปฏิบัติการนิเทศ ฝ่ายนิเทศภาคศึกษา ฝ่ายสำนักงาน ฝ่ายนิเทศโรงเรียน-ราษฎร์ และฝ่ายโครงการวิจัย หน้าที่ที่ปฏิบัติก็คือช่วยเหลือแนะนำโรงเรียนคานาวิชาการและการบริหาร เสนอแนะกรมทางคานาวิชาการ เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายวิชาการ นิเทศและอบรมครู ทำการวิจัย ผลิตเอกสารและอุปกรณ์ และแนะนำการออกแบบและปรับปรุงห้องพิเศษของโรงเรียน

และในปี พ.ศ. 2510 ได้มีการแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดและภาค โดยเพิ่มหมวดวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ และให้มีศึกษานิเทศก์รับผิดชอบ 1 คน ในปีเดียวกันนี้หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครูได้เปลี่ยนชื่อฝ่ายงานจากฝ่ายปฏิบัติการนิเทศการศึกษา เป็นฝ่ายงานสนาม ฝ่ายวิจัย และวิชาการเป็นฝ่ายวิจัยและหลักสูตร และฝ่ายออกแบบและก่อสร้างเป็นฝ่ายแผนผังสถานศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา ได้เพิ่มสายนิเทศเป็น 6 สายในปี พ.ศ. 2512 ให้แต่ละสายรับผิดชอบการนิเทศการศึกษาในส่วนภูมิภาคสายละ 2 ภาคศึกษา ในปีเดียวกันนี้หน่วยศึกษานิเทศก์กรมอาชีวศึกษาได้แบ่งสายงานออกเป็น 7 ฝ่าย ตามลักษณะงานและลักษณะของวิชาในหลักสูตร คือ ส่วนวิชาสามัญและสัมพันธ์ ส่วนวิชาเกษตรกรรม ส่วนวิชาส่งเสริม

การศึกษา ส่วนวิชาการธุรกิจ ส่วนวิชาอุตสาหกรรมหนัก ส่วนวิชาอุตสาหกรรมเบา และ ฝ่ายเลขานุการ มีหัวหน้าสาขาและศึกษานิเทศก์ประจำวิชาต่าง ๆ ปฏิบัติงานตามสายวิชา ที่รับผิดชอบ

ส่วนหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู ได้เปลี่ยนแปลงการแบ่งส่วนงานออกเป็นภาคลักษณะงานและภาควิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษาแบ่งส่วนงานออกเป็น 17 สายวิชา มีลักษณะคล้ายกับการแบ่งสายงานในปี พ.ศ. 2508 แต่ได้เพิ่มฝ่ายศึกษานิเทศก์ภูมิภาคชั้น 1 ฝ่าย และตัดฝ่ายนิเทศโรงเรียนราษฎร์และฝ่ายโครงการ-วิจัย ที่มีในปี 2509 ออกไป

ในปี พ.ศ. 2513 หน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษาได้เพิ่มสาขาวิชาแนะแนว หองสมุด และอาคารสถานที่อีก 3 แผนกวิชา และเพิ่มสายนิเทศส่วนกลางชั้นอีกหนึ่งสายเพื่อให้บริการนิเทศการศึกษาโรงเรียนในส่วนกลางที่สังกัดกรมวิสามัญศึกษา ในส่วนภูมิภาคก็ได้เพิ่มศึกษานิเทศก์ฝ่ายวิสามัญศึกษาประจำจังหวัดอีก 2 หมวดวิชา คือ หมวดศิลปศึกษา และหมวดวิชาวัดผลการศึกษา โดยมีศึกษานิเทศก์รับผิดชอบหมวดวิชาละ 1 คน และได้มีการกำหนดคอตราค่างในหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายวิสามัญศึกษาประจำจังหวัดใหม่ โดยถือเกณฑ์จำนวนโรงเรียน คือ จังหวัดใดมีจำนวนโรงเรียน 200 โรงเรียนขึ้นไปให้เพิ่มศึกษานิเทศก์ทั่วไปได้ 1 คน ต่อจำนวนโรงเรียนทุก 100 โรงเรียน หรือเศษที่เกินครึ่ง

สำหรับศึกษานิเทศก์ฝ่ายวิสามัญศึกษาประจำภาคส่วนใหญ่ให้เป็นศึกษานิเทศก์ทั่วไป ไม่แบ่งเป็นหมวดวิชา เช่นเดียวกับศึกษานิเทศก์ฝ่ายวิสามัญศึกษาประจำจังหวัด กำหนดให้มีศึกษานิเทศก์ทั่วไปปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการ ศึกษานิเทศก์วัดผลและวิจัย ศึกษานิเทศก์แนะแนวและศึกษานิเทศก์การศึกษาผู้ใหญ่ หน้าที่ที่ปฏิบัติกันให้ในเทศศึกษานิเทศก์ฝ่ายวิสามัญศึกษาประจำจังหวัด ทดลองและวิจัยร่วมกัน ไม่ให้ออกนิเทศโรงเรียนโดยตรง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครูได้แบ่งส่วนงานออกเป็น 6 ฝ่าย คือ หัวหน้าสำนักงาน หมวดวิชามนุษยศาสตร์ หมวดวิชาคณิตศาสตร์

และวิทยาศาสตร์ หมวดการศึกษา หมวดเบ็ดเตล็ด และมีกรรมการประสานงานภายในหน่วย ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าหน่วย รองหัวหน้าหน่วย และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำและปรึกษาราชการทั่วไปของหน่วย

ในปีเดียวกันนี้เอง กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตั้งคณะกรรมการประสานงานนิเทศการศึกษาขึ้นใหม่ โดยเปลี่ยนแปลงจากปี พ.ศ. 2500 กล่าวคือ ใ้มีตัวแทนจากกองวางแผนการศึกษา หัวหน้ากองกลาง ตัวแทนจากกรมวิชาการ ตัวแทนจากกรมการศาสนา ตัวแทนจากกรมศิลปากร เป็นกรรมการด้วย โดยกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการประสานงานให้วางระบบงาน ประสานงาน ศึกษาคนควาวิธีการปฏิบัติงาน ปรับปรุงงานคานววิชาการ

และในปี พ.ศ. 2515 นี้เอง กรมวิสามัญศึกษาและกรมสามัญศึกษาได้ยุบรวมเป็นกรมเดียวกัน เรียกว่ากรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ก็ยุบรวมกันด้วย และในปีนี้ฐานะของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา กรมการฝึกหัดครูและกรมอาชีวศึกษา ซึ่งแต่เดิมมีฐานะเป็นหน่วยงานช่วยทางคานววิชาการของกรม และไม่อยู่ในระบบบริหาร ก็โดยฐานะขึ้นเป็นกอง แต่ยังเรียกว่าหน่วยศึกษานิเทศก์

การบริหารงานบุคคล ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเฉพาะในคานการคัดเลือกตัวบุคคล ในปี พ.ศ. 2513 ได้วางหลักเกณฑ์การคัดเลือกตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดใหม่ โดยกำหนดวุฒิปริญญาตรีในสาขาประถมศึกษา หรือสาขาบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ทางคานการสอนไม่น้อยกว่า 2 ปี สำหรับ ในหมวดวิชาที่ยังมีไม่ถึงระดับปริญญาตรี เช่น พละนามัย หัตถศึกษา ก็ให้รับผู้มีวุฒิ ป.ม. หรือเทียบเท่า แต่ต้องมีประสบการณ์ทางคานการสอนมาไม่น้อยกว่า 4 ปี ส่วนศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค และศึกษานิเทศก์ระดับกรมจะคัดเลือกจากศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในหน้าที่ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดมาก่อน

การคัดเลือกตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ของแผนกนิเทศการศึกษาของเทศบาลได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2514 ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเฉพาะบุคคลที่มีวุฒิปริญญาตรี หรืออนุปริญญาแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ต้องมีประสบการณ์

ทางด้านการสอนก็ได้

สำหรับการฝึกฝนอบรมหน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา ได้จัดให้มีการประชุม อบรมศึกษานิเทศภาคและจังหวัดเป็นประจำทุกปี และในปี พ.ศ. 2514 ได้มีการคัดเลือก ศึกษานิเทศที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี เข้าศึกษาต่อ โดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือก โดยกรมสามัญศึกษาได้ขอความร่วมมือจากสถาบันทางการศึกษาต่างๆ คือ คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร สำหรับบุคคลที่สอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อได้ในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท กรมสามัญศึกษาก็จะอนุมัติให้เข้าศึกษาต่อได้ตามจำนวนที่กำหนดเป็นปี ๆ ไป

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ในปี พ.ศ. 2514 คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เปิดสอนทางด้านสาขานิเทศการศึกษา และพัฒนาหลักสูตรในระดับปริญญาโทขึ้นในแผนกวิชาบริหารการศึกษา คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นับว่าเป็นความก้าวหน้าทางคานวิชากรนิเทศการศึกษา ซึ่งแต่เดิมมาวิชากรนิเทศการศึกษา ได้สอดแทรกอยู่ในหลักสูตรของสาขาบริหารการศึกษา แต่ก็เป็นส่วนน้อย นิสิตรุ่นแรกของสาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร จะสำเร็จในปี พ.ศ. 2516.